

ВЕТОСАВЉЕ**Светосавље.орг :: Библиотека**

**Преподобни ЈУСТИН Ђелијски
(Поповић)
ПОДВИЖНИЧКА И БОГОСЛОВСКА
ПОГЛАВЉА**

Стослов Први

1. Сви - све остале религије - тражили су да се буде над човеком, да би се избегли греси човечји; да се буде над светом, без света, без земље, да се не би упрљали и учинили зло, - Христос једини тражи да се буде у свету зла, али без зла; међ људима злим, али без зла; у блату, али да се не окаљамо. Бити у злом свету, али не бити зло, то је моћ коју Христос даје. И зато је Христос уносителъ борбе, мача који дели и сече зло од света. - (4. I. 1915. Владичин Хан).

2. Љубав је новина у Христу, једина новина. Љубављу је Христос нов и Бог. "Ко је у Христу - нова је твар". Ко љубави нема, још је у Старом Завету. Знак Христов - то је љубав. - (21. VIII. 1916. Лондон).

3. Љубав је једина једнакост могућа на земљи: једнакост човека са човеком; човека са љиљаном; врапца са човеком; једнакост свега са свим, свега на земљи са свим што је на небу; једнакост универзална, јер се на Богу оснива, а Бог је један на небу и на земљи, у љиљану и човеку. Богом смо једнаки кроз љубав. - (21. VIII. 1916).

4. Страдање је вино којим Христос причешћује човека из путира љубави. - (21. VIII. 1916).

5. Молитва је просфора умешена од суза и срца. - (26. VIII. 1916).

6. Опрости ми, Боже, али ја највише волим Бога који плаче. Не зато ли највише волим Христа? - (26. VIII. 1916).

7. "Јер колико је обећања Божјих у њему су да, у њему су амин" (2 Кор. 1, 20). У Њему су: да; у Њему - Христу Богочовеку - су сва обећања Божја; у Њему, не у човеку, не у култури, не у цивилизацији. Његово да - остало се све додаје; сваки бол - испуњен обећањем. У Њему је: све.

8. Молитва - дестилатор мисли, и решето, сито, ковница, ликоливница.

9. "Жртва је Богу дух скрушен: срце скрушено и смирено Бог неће понизити". (Пс. 50. Молитвеник).

10. Достојевски и Свети Павле: наш рат је са духовима нечистим испод неба (Ефесц. 6, 12). - У Достојевском стално се осећаш као између два Завета, Старог и Новог; увек крик Исаијински за Месијом, за Господом, не за човеком, не за вером у човека: нико не верује у човека - Достојевски је ту. Сва западна литература верује, превија се ради човека. Достојевски увек пружа руке ка Христу из Содома и Гомора свог. - (Оксфорд, 1917).

11. Сви ви који се борите против Христа - личите на војнике од воска који јуришају на ватру. Ниче: растопио се у лудилу - када га је додирнуо ужарен прст небеске огњене мудрости. **"Као што се восак топи од огња, тако ће безбожници изгинути од лица Божјега"** (Пс. 68, 2).

12. Сва планета заудара на смртност: грех: и ђаво: и човек. У поноћи - слаткодисајним молитвама душа се одиже из злосмрадија у надсветску сладкомирисност твари у Христу. - (поноћ 21. IX. 1919. у

Атини). Поноћ сам носио у зеници душе своје, по поноћ у сваком чулу свом, и Он ме је свемилостиво извео из отровне прашуме животних ужаса на чудесни пут Свој, где се свака поноћ претвара у тросунчано подне, и свака смрт у живот бесмртни. Зато Му дугујем хиљаде живота; хиљаду вечности да имам никад Му се одужити не бих могао; хиљаду душа да имам све би их повео чудесно чаробним путем Његовим.

13. **2. Коринћанима 6, 16;** "Ви сте црква Бога Живога": ???s, temple, храм. **"Дом Оца мојега је дом молитве, а ви од њега начинисте пећину хајдучку"** (Јн, 2. 16). Црква си ти: душа је стално на коленима (= на молитви), све биће у сталном богослужењу; престане ли молитва: како ћу живети ја сутра? - Улазиш у хајдучке рачуне, у пећину претворену цркву. Црква је за молитву, не за хајдуковање. Хајдукује с душом култура, цивилизација, јер ствари, царство ствари уноси у душу: новац, трпезе, голубове, књиге (Јн. 2, 14), - те од дома Очевог начини пећину хајдучку... Ствари смо унели у душу, о Господе, у дом твој. Хајдучке рачуне водимо... Твоје ствари покрали смо, етикете смо наше прилепили, лик наш - човечији, хајдучки. Господе, да дође царство твоје, и протера хајдуке из

душе моје.

14. "Господе, дај ми сузе и сећање на смрт". - Молитва Св. Златоуста. (Оксфорд, 1917).

15. "Свјатим Духом всјака душа живитсја и чистотоју возвишајетсја - свјетљејетсја Тројическим Јединством свјашченотајње") - Троичновидни карактер духооживљаване и духоочишћаване душе. - (Оксфорд, 1918).

16. О постепеном распростирању благодати кроз све удове тела и духа и истискивању греховности, види: Св. Макарије Египатски, О чувању срца.

17. "Зато, у свим нашим актима, и пре свега кад се тиче приступа божанским стварима, треба почети од молитве". - Дионисије Ареопагит, "О божанским именима" III, 1. - (Оксфорд, 1918).

18. "Радујсја, Богородице, свјетлоје благодати познаније" - око тог молитвеног клика групишу се сви вапаји огрешене (= огреховљене) гносеолошке личности кроз молитвене вапаје. Из безблагодатног, и тиме мрачног, познања, искоренити се(и укоренити се) у благовесно-благодатно познање. Девичанство ума

у Пресветој Дјеви... Ту је од-дих, ту пристаниште после буре ванблагодатног незнања, које стилизира суштину своју у себе-негирајућем (=себе-смиравајућем) молитвеном вапају: "Исусе, Сладчајшиј, очишченије ума мојего". "Умири жизан моју" Миро-родице, јер Бого-родице. - (3. X. 1920. Скопље).

19. Личност: целостна = самосазнање = богообразна самосвест = богосвест, прожима сав физички апарат личности, који се допадно (= пре пада) органски проширивао на сав свет твари: сву комплексну твар Адам чувствује као своје тело, као свој проширени инструмент, оживљен, одржаван астракиклоно-магнетским динамисом богообразног самосазнања. Пад (Адамов): прекид, откид, смањење личности, поремећај: твар постаје не своја, нелична, безлична, туђа... (8. IX. 1920. Врање).

20. **Почетак мудрости - страх Господњи, "страх Божји"** (Приче 1, 7). На молитвеним ногама улази се у мудрост Божју. Свака твар - Господња: како ћу ући у Господње без страха, да Господа не упрљам, не унизим, твар му обесмислим и безмудрим? Молитвеним страхом почиње мудрост. Страх ме је, Господе, кад улази око моје у лист ружин, јер

лист живи Тобом и у Теби. Језа мудрости, дрхтај мудрости = тајне Божје опкољавају ме - јер си Ти имаоц мудрости; Ти Господар, Господе, а ја просјак, кога је страх да похабалом душом и дроњавим погледом улази у ризнице мудрости Твоје. - Нестрах од Бога = немудрост и лудост и глупост. Ђаво - нестрах од Бога = оваплоћење глупости, лажи, немудрости. Без страха од ствари и појава пишу данас писци и зато су немудри.

21. Страдање је негација живота, негација смисла, Бога, страдање одриче живот, човека, - тако веле сви Петрови ученици без васкрсења (ср. Мт. 16, 22). Достојевски у страдању види потврду, најдубљу, човечну - живота. Оправдање живота. "Въ питкъ корчусъ" - но "Я есмъ"). Оправдање страдања једино могуће васкрсењем; васкрсење: једино око, које провиди тајну смрти; ускок у вечност. Како је могуће оправдање страдања за оне, који се завршавају гробом, не иду даље, све сливају у њега? - (Оксфорд, 1917).

22. 10. V. 1917. поноћ (Оксфорд): Екстремисти се све више и више размичу, бежи обала од обале, оком их човек одгурава; зло огромно, добро огромно, човек у бездану међу њима; не толико широк духом да их обухвати, ни телом

да их привуче, - и очајање расте, и екстреми се разрастају и човек се кричући смањује, смањује, смањује, о - ништа, о обучено у светлост очајање, о оката болест, о дубока смрт, - немоћ, ништавност, црва брат. - Господе, помилуј ме... и Бог примиче обалу обали, екстремно оваплоћава; само Бог, само Христос, само Он сједињује разједињено...

23. Јов. 3, 8: **"Дух дише где хоће, и глас његов чујеш, а не знаш откуда долази и куда иде: тако је сваки ко је рођен од Духа"**. - Неизмерљивост, неокатегорисаност Духа. **"Бог Духа не даје на меру"** (Јов. 3, 34).

"Сваки рођен од Духа" - неизмерљив, надлогичан, надзнан, недосежан, надформулан; надстилноста Духа и Духовног: јуродивост; животност = живот = **"Бог је Дух"** (4, 24): **"Где је Дух, тамо је и слобода"** (2 Кор. 3, 17). Живот нема формулу једну: свако формулисање живота значи шизматичност, сецкање, парцијалност, усеченост, исечак: **"Ја сам живот"** (Јов. 14, 6). - Крштење Духом Светим: свега човека: ума, расудка (=разума), срца, духа, тела: **"Јесте ли примили Духа Светога кад сте веровали? А они му рекоше: нисмо ни чули да има Дух Свети"** (Д. Ап. 19, 2). Види

2. Кор. 3, 5: **"наша врсноћа од Бога је; нисмо врсни од себе"**. - **"Дух Истине"** (Јов. 12, 26). - (Оксфорд, 1918).

24. "Телесно мудровање смрт је, а духовно мудровање живот је и мир". - Свети Апостол Павле (Рим. 8, 6).

25. Хришћанство = нова гносеологија, јер нови дух, нова душа, ново срце = нова психологија. Вино ново не лева се у мехове старе. Дух Хришћанства не учаурава се, не укатегорисава се у убуђале чауре ограниченог сазнања и ума.

26. Где је Христос (у Европи): Где ће се родити Христос? Да ли у гвозденој колевци, у којој се родило немачко дете - европски рат? Хришћанства су овде, хришћанства су онде; у пустињи и у граду; у топовима И убиствима, - али Христа ми нема: **"Господа ми узеше. Да нисте видели где га метнуше?"** (Јн. 20, 2, 13). Многи ми дођоше са доламом Христовом на себи, а вуком у себи. Многи ми дођоше под именом Христовим говорећи: **"Ја сам Христос"**, и **"познадох их да љубави Христове немају у себи"**... (8. VIII. 1916. - Mills Hotel, Лондон).

27. Деца су Царство Божје на

земљи. Да нас деца воде, давно би били одведени у Царство Божје. И неће нам се дати Царство, док нас воде књигоједи и словоједи. Да није деце, давно би ми били у гроб однесени. Деца нас оиравдавају пред Богом, деца и цвеће... Стећи детињи дух у себи; јер једино детињи дух иште Дух Очев, да га Он води и подржава. И отуда: **"Ако се не повратите и не будете као деца, не можете ући у Царство Божје"** (Мт. 18, 3). - (17. VIII. 1916).

28. Јело моје - то су књиге; слова једем; словима се храним. Књигојед и словојед, - отуда увек гладан и увек жедан. И као да су ми одбегле уши да не чујем Његове речи: **"Јело је Моје - воља Оца Мог Небеског"** (Јов. 4, 34)... Слово убија, дух даје живот. Бројанице од слова, није ли сва мудрост човечја, и наука сва? Човек се разсловио; човек је постао азбука, и он мисли - постао је азбука свега света и Бога. У штампарији је рођена наша култура. И све културно метанише пред словима, тим ситним идолима. И слова су вредност и оцењивачи сваке вредности; и Бог је почео да се штампа, јер је престао да се живи, и преживљава. Штампарије су постале храмови; царство слова - то је наша култура. И зацари се слово, и данас убија Европу, јер само **"Дух**

оживљава, а слово убија" (2 Кор. 3, 6). - (20. VIII. 1916).

29. **Рм. 10, 10: "Срцем се верује"** - то значи: оно - орган, чуло вере. А то: њиме човек и спасава и губи себе. Сва наша судбина у срцу је нашем. Срцем се и не верује. То: срцем се бира Бог или ђаво, живи једним или другим, живи ради једног или другог. Од њега зависи наш рај и наш пакао.

30. **Грех?** - Човек хтео, и покушао, да постане помоћу ђавола Бог. Преварио себе: свесно остајући при богопостављеном циљу: - обожење, обогочовечење - он практично почео да бива ођавољен, ђавочовек - унео у себе ођавољујућу силу смрти. Отуда распадање човекове личности: **"Ко не сабира са Мном, расипа"** (Мт. 12, 30).

31. "Удостој ме, Господе, истинитом светлошћу Твојом и просвећеним срцем творити вољу Твоју" (Каноник).

32. "Просвећење оних који у тами леже, спасење очајника, Христе, просвети ме обасјањем Твојим" (Акатист Исусу Сладчајшем).

33. "Црквеност: мир разума, срца; то - нови живот, над-разумни" - П.

Флоренски (Столп и утвржденије Истине).

34. Свети Нил: почетак вере: себе-презирање: остављање себе, умирање у невидљивом. Даје све: Аљоша: хајде за мноштво: продај све. Прелаз из Старог у Нови Завет. Граница између вере и ума: Јован Крститељ. (**Јован 1, 27**): **„Да нисам достојан да одрешим ремене на обући његовој“**.

Прелаз из Старог у Нови Завет: примити све као светост, не кидати срце од ока Христовог: страх и покајање; не испитивањем, него бескрајном свесношћу о ништавилу нашем и о месијанству ремена Христовог. Ремен Христов: Месија већи од Јована. Јован: прелаз из Старог у Нови Завет. Клечећи: кајући се: обожавајући, не мерећи. Не прилази Христу иштући знаке, већ будући жедан и гладан и сиромаш.

35. **„Који узверује и крсти се = спашће се; а ко не верује = осудиће се“** (Мр. 16, 16). **Вера = крст**; поверовати = распети себе свега: и тело, и душу, и ум, и вољу: **„крстити се у Име Оца и Сина и Светога Духа“** (Мт. 28, 20): отроичити себе, изаћи из своје природе и ући у Божју; распети себе у Име Христа (ср. Рм. 6, 3)... Атмосфера и граница вере: Света Тројица: сав

смисао и циљ Христов: узвести људе вером у догматичко-етичку Троичност: Мр. 16, 16; Мт. 28, 19 -20. - (Атина, 1920).

36. "Хришћанство је подражавање Божанске природе". - Свети Григорије Ниски.

37. У време Митрополита Филарета живео је Иван Јаковљевич Корејт, јуродиви. На самрти по следње његове речи биле: , , Спаситесја, спаситесја, спасена буди сва земља. "

38. Ипостасно сједињење човечје природе са Божанском у Лицу Исуса Христа: уводи у увереност да природа човечја долази до своје дефинитивне ипостасности само у Богочовеку, да је то - последњи, завршни стадијум природе човечје. Са Христом вазнесеним - вазнесење човека: вечно присуство у Светој Тројици: отроичење и осмислење човечног: последње оправдање човека у ипостасном јединству са Богочовеком. Отуда се све живљење наше живи на небесима, где Христос седи с десне стране Оца: ту центар наше личности, ту центар гносеолошки и етички и социјални; ту **обоженост** човека, његова права - безгрешна природа: ту човек једино човечан, једино природан, јер богообразан,

христообразан, триадолик; ту једино могућа вечна критериологија - јединство ипостасно Бога и човека = критеријум (је)

Лице Христово, васкрсло, вазнесено: увек, вечно, једно и исто, увек вечни критеријум Божјег и човечјег, уравнотежитељ Бога са човеком, који је грех разравнотежио, чинећи човека егоцентричним критеријумом свега.

Богочовечност - темељ и обим и раст истинског познања; Лице Богочовека - критеријум неизменљив: Богу Божје, човеку човечје. Сав смисао човека: **саоваплотити се Христу и кроза Њ отроичити**. Кроз све просијава и над свим влада Лице Богочовека, коме се , , **даде свака власт на небу и ма земљи"** (Мт. 28, 18; Рм. 1, 4). - (Атина 1920 - Београд 1935).

39. "Сигурна увереност (= гаранција) наде обожења људској природи јесте - очовечење Бога, које толико чини човека богом колико је Бог постао човек". - Свети Максим Исповедник.

40. О црквеном патриотизму: Бог Отац: Син = синови Божји - борци за небеску отаџбину, Горњи Јерусалим - Цркву.

41. **1. Коринћанима 12: 4-6:**

Различите службе - један Господ = слуга свих - садржај свих служби и службеника. Сиђи на дно своје службе хришћанске, наћи ћеш Њега - слугу свих слугу - Он врело службености, моћ = динамис. У најмањој служби је Господ исти као и у највећој. Службе и дарови прате се међусобно: као Син и Дух Свети. Различна дејства: из различних служби и дарова: Бог дела све у свему = у твојој претешкој хришћанској служби дела Бог - нећеш се уморити; умориш ли се - значи надуо си се као да сам делаш, избацио си Бога из делања. Дух: Господ: Бог = дарови, службе, дејства.

Дарује се човеку дар да њиме служи службу Господњу. Печат троичности - знак хришћанства. - (24. II. 1920, Атина)

42. **Ефесц. 4, 11-16:** Саборност живота у Цркви: саборнизирање свих и свега: дело службе = сазидање тела - Цркве. Саборним напором "свих светих" улази се:

- 1) у јединство вере,
 - 2) у познање Сина Божјег,
 - 3) у човека савршена,
 - 4) у пуноћу раста Христовог,
 - 5) у главу - ум Цркве;
- сепаратизмом излази се из јединства вере и познања и улази у - јерес, нејединство, непознавање и незнање.

Саборност Цркве и личност = личност цвета у саборноста. Саборно јединство вере и познања једино је средство да човека **"више не витла и заноси сваки ветар учења лажју човечјом"** (стих 14).

43. **Апокалипсис 1, 1-4:** Улаз у Апокалипсис: на вратима Христос откривења: Алфа и Омега Апокалипсиса Христос. Апокалипсис - само Црквама упућен; Јеванђеље - свој твари. Црква - једино око којим човечанство гледа и види последње откривење; једино ухо, којим се чују речи Христове. Одозго долази мир Црквама, вишњи мир: "О свишњем мирје... "; мир и благодат = блавест; кроз Цркву као кроз уснице улази у срце света благодат и мир. Sub specie Апокалипсиса Црквама стално недостаје благодати и мира, јер је много жедних благодати и мира; много христочежњивих, и миротражитеља. Мир Апокалипсиса = чудан почетак, за вулканске ерупције и потресе у утроби Апокалипсиса. Мир Црквама од Онога који јесте; мироточивост непрекидна, јер неопходна за Цркву, иа коју стално ратују црквоборци и црквомрсци; мир и благодат, да би благодаћу посипала главу оних који ратују на њу.

44. "Молитва са плачем и у духу,

храна је ума, као што је хлеб тела". - Антиоха монаха, Беседа о молитви.

45. "Само онај ко је познао Тројединога Бога може љубити истинском љубављу". - Павле Флоренски (Столп и утвржденије Истине).

46. , , **Који не сабира са мнош, просипа**" (Мт. 12, 30). Сабирање себе, своје личности - Христом; то јест: сутелесништво, саоличење, саоједносуштеност с Христом, улажење у Његово Ја, Мене: "са Мнош", човек успева да дође до себе, нађе себе, сабере себе просута мимо и без Христа. Ко не учлани себе у тело Христово = Цркву = напољу је, просипа себе, нема свезе савршенства - љубави: јер само новозаветност крвљу спаја, сједи-шује разједињено старим животом - човеком пре, и ако не против, Христа. Ван Христа се човек "**раздели**" (Мт. 12, 25-26); увек је царство раздељено "по себи". Дух Свети - сабиратељ личности: отуда у стиху 31. као једини начин себе-сабрања, оличења, јесте не чинити грех и хулу на Светога Духа, не разделити себе од Њега. - (1918-1921. Оксфорд - Атина).

47. **Литургичко Црквопознање:**
"Само онај схвата Цркву, ко схвата

Литургију". - А. С. Хомјаков (Церков
одна).

48. Дела Апостолска 2, 44-46.
Вера = општежиће, свето; вера -
социјализира, оједносуштава осећање
светости; крвљу (Христовом)
сједињени = једно тело; крвни завет
= општежиће = сви уди једног тела. -
"И имаху све заједно": из једноверја.
Једноверје = једносушност - једно
имање, све заједно; свети комунизам,
где је темељ од угла Христос,
атмосфера - смиреномудрена љубав ...
Црквеност, оцрквењеност = идеал
социјални. Ср. Д. Ап. 4, 32. - (Атина,
1919).

49. Књ. Јова 1, 6. 12. Пут Сатане:
ствари, твар: твар ставити наместо
Творца: заклонити стварима
Створитеља ... упрљати творевину да
би и Творац био упрљан; уништити
твар да би уништио Творца. -
(Оксфорд, 1918).

50. Марк. 16, 17: Два су знака
Новог Завета: љубав и изгоњење
ђавола. Знак: изгонити ђаволе, не
дати им места. Изгонити, јер су
насилно ушли, увукли се. Испразнити
- и ослободити - земљу и чозека од
ђавола. - (Оксфорд, 1918).

51. 1. Тим. 3, 15-16: Црква стуб

и тврђава целокупне Истине: расејане Богом по свој твари и људима. "Бог се јави у телу, оправда се у Духу": оправдање твари у Духу Светом, Духом Светим, у Цркви, у Дому Божјем: стуб сваке твари и тврђа, темељ твари оправдава се у Духу. Оправдање света, творевине, сваког створења - у Цркви - Духом Светим... (Оксфорд, 1918).

52. 1 Јов. 2, 15-17: Бог да води твоје око, Он да буде извор којим око твоје гледа и види; да кроз око твоје гледа Бог, и вољом твојом хоће Бог: да корен свих твојних чула и дела и мисли буде у Богу, да израста све из Њега: да Он буде чокот, а ти и твоје лоза. Човек не извор, не темељ, не корен, не по себи, него по Богу, из Бога. Свет откинут од Бога - плитак је, вара, "**похота**" је. Свет без Бога "**пролази**" ... (Оксфорд, 1918).

53. Исаија 1, 18; 59, 2; Језек. 39, 23-24. Грех = тама, магла, нечистота, покривало, крљушт, облак: заклања лице Божје од ока човечјег: помрачење не само ока већ и атмосфере: грех = испарење зла: човек помрачава твар сву: у греху свом човек прља природу: заразност греха. Грех ствара свој дом од срца човечјег и опкољава се тамом као стражом, да га нико не узнемирава

при послу: да се заклони од Бога. Грех: медуза која обоји сву природу човечју, а сам се скрива у тој боји.

54. Молитвољубље непрекидно појачава наше богољубље.

55. Хвала Ти, Господе, што си нас везао са оним световима: молитвом најпре. А затим: вером, надом, љубављу, и осталим еванђелским врлинама. Осећања неисказаног блаженства... Заиста нисам сам, већ сам уткан у оне светове. Не могу без њих. Ја сам сав, цео - тек у њима и са њима. Размрежавање и умрежавање личности у све светове. Најшира личност, и најдубља. Радост од тога што су они блиски Сладчајшем Господу, што се моле за нас, ходатајствују за нас, што је све то испуњено бољим бићима него што сам ја, несравњено бољим, јер су свети. - (29. окт/12. нов. 1943, у Савиначкој цркви: за време јутрења).

56. Грех је једина неприродност у природи; са грехом смрт и ђаво. Та тријада су једина неприродност у Божјој природи, и противприродност. Ту је неприрода прогласила себе за природу. И још: смрт прогласила себе за живот, а ђаво прогласио себе за Бога. - (У време последњег рата).

57. **Црква.** "Све сабравши пастирско искуство" - Оци светих Васељенеких Сабора: донесоше одлуке на Саборима. Тако се вели у стихири на Хвалитех у Недељу Светих Отаца шест Васељенских сабора. На живом и светом и свештеном искуству стоји сво црквено сазнање и осећање. Јерарси - носиоци тога, као и сви остали, цело тело Цркве. Сви као органи тога тела: или чула, или ћелијице, - по Павлу: Црква - тело Христово: 1 Кор. 12 гл. Сви неопходни свакоме, као и сваки свима: пример удови у телу. - (У време последњег рата).

58. **Интегралан човек.** То је човек оцеломудрен, оцелоумљен, оздравоумљен. "Исцели душу моју, јер сагреших Теби": грех разбија, расипа душу, личност човекову. Само уклањањем греха из душе човек се "исцељује" = постаје цео, читав, интегралан. Отуда: само безгрешним Богочовеком савршено интегралан човек. И сви Њиме исцељени: Црква то лечилиште. Сав смисао Богочовечанског домостроја спасења у томе: васпоставити допадни интегритет личтаости. Средства? - Црква, Свете Тајне, и све што је у њој. О томе целосном, интегралном човеку говори и Свети Апостол Јаков: **"да будете савршени и цели, без**

икаквог недостатка" (Јак. 1, 4). - (У време последњег рата).

59. Колики је радиус твоје главне животне мисли, основне мисли, стожерне мисли, на којој стоји твоја личност? Од човека до Бога, од човека до Богочовека. Трагедија човека настаје када се мисао човекова завршава ма чиме другим сем Бога. - Мисао: од човека до Бога, - то значи: човек се разгранавља и уткива у све бескрајности божанске, у сва савршенства божанска, богочовечанска. - (У време последњег рата).

60. Уђем ли у собу у којој нема икона, изгледа ми слепа, безлична, без прозора ка небу.

61. **Мат. 5, 3: "Блажени сиромашни духом"**. - По духу Светих Отаца: сиромаштво духа је зато **"блаженство"** што оно стално жуди да се обогати, и стално се обогаћује Духом Светим: а Дух Свети и јесте Царство Небеско; боголика природа духа човекова је по природи богочежњива, Духочежњива, Духогладна: зато хришћанинов живот и није друго до непрекидан Духовдан. Сиромашан духом се богати Духом Светим, како? - Помоћу Светих Тајни и Светих Врлина. - (3. IX. 1966. г. Ман.

Келије).

62. Ради чега постоји време? Какав је смисао времена? - Да оваплоти вечност - оваплоћењем Бога у човеку: и да кроз Богочовека изврши обожење човека, и преко човека, времена и простора = света (Рм. 8 гл. ; Еф. 1 и 4 гл. ; Кол. 2, 1). - Оваплоћење Бога Логоса, очовечење: центар времена и материје, човека као психофизичког бића.

63. **Новине.** Од како су код нас новине, односно читање новина, постале "јутарња молитва модерног човека", "модерни" човек урагански дегенерише у "подчовека", чији је и први предак и последњи потомак - нечовек. - Интегрални рашчовек: све се рашчовечило, и тиме обешчовечило. Јер се све оантихристило.

64. Моје сушичаво људско осећање извија се у радосно богоосећање, и моја осмрћена људска мисао извнја се у неболетну богомисао.

65. У нас хришћана - све је вечно: вечна душа, вечно и тело - Васкрсење Господа Христа то показује и доказује. - Вечно наше добро, вечно и наше зло: показ и доказ: богаташ и Лазар. - Све у нас бесмртно: и ми -

бесмртници. Сви хришћани; пре свега монаси. Шта је монах? Бесмртник на земљи: живи само бесмртним и вечним, и ради бесмртног и вечног.

66. У Екуменизму: све слабости, застрањења, погрешке долазе од злоупотребе Духа Светога. Ту су потребна највећа ограничења, и видовитост светоотачка: Дух Свети се даје само Цркви Богочовековој: вери у Богочовека: Педесетница доказ. Не даје се ван Цркве: ван Богочовека. Сва застрањења - хуманистичке заблуде. - То је Апостолско Предање, и наслеђе. - Иначе, тако себе правдају све западне "цркве", јереси. Све подмећу Светоме Духу. Иде се "по човеку" овим: уместо Спасове методе - унутарњег препорода човека - иде се хуманистичким европским путевима: преображавати друштвом личност, а не путем Спасовим: Богом спасавати човека, а не друштвом.

67. Хришћанин мисли светлошћу; тада и стога је проналазач, зна дубине човекове, као и Дух Свети **"дубине Божје"**. И још: осећа светлошћу, и дела, и корача. То и светитељ: светлост зрачи из целог бића његовог. Светлошћу живи, постоји. Нимбус, ореол: зрачи врлинама богочовечанским, логосним - јер Логос - "светлост истинита", расејана по

твари свој, а умножена у светитељу. Рудиментарно, она у сваком човеку, и у свакој твари: разливена по свој твари < то она прекозмичка пресунчана светлост, која зрачила и зрачи мимо физичких светила. - Уствари, сва твар постоји светлошћу. Светлим, дакле, постојим. Исто: сва бића живе светлошћу. Живим, дакле, постојим. Све то - пролог Јовановог Еванђеља.

68. Ни једним путем овога света не иди сам, већ увек са Господом Христом испред себе, или: са молитвом Господу Христу испред себе, са вером у Њега испред себе, са љубављу к Њему испред себе, са уздахом, са сузом, са вапајем к Њему испред себе, и - онда ће од тебе безобзирце бежати све смрти и сва искушења, али не због тебе него због Њега испред тебе.

69. Господе, мало очију има човек да би могао довољно исплакати тугу своју над овим Твојим световима.

70. **Молитва Светога Саве:**

Добри Боже, стопама Твојим дај да ходим!

Дух Твој Свети да ми је вођа!

Зрачи моју душу вечним зрацима љубави!

Пусти доброту Твоју да загреје
душу моју!

Правда Твоја нека завлада душама
свих људи!

Твоје царство нека је наш дом!

Слава Твоја нека засија
човечанству да упозна Тебе и љубав
вечну!

Песма Твоје радости вечно нека
бруји у нашим срцима!

Молим Ти се, Боже велики, услиши
моје жеље!

Амин!

71. Господ ради поста даје молитву
ономе што пости; а ради молитве даје
пост.

72. **Христос** - посредник између
Бога и људи, и између човека и људи.
Између тебе и ма које твари - нека је
Христос посредник, пролаз, метод,
пут, средство. Не улази речју у уво ма
ког човека, ако реч твоја није
посредована Христом; поглед твој
нека не падне ни на једну твар не
прошавши кроз Христа. Тешко свету
од посредништва ђавола. Ђаво
посредник између пакла и људи...

73. **Рм. 14, 17: "Царство Божје
није јело и пиће, него правда и
мир и радост у Духу Светом";**
Хришћански социјализам, или

комунизам: пренаглашава обратну лозинку: Царство Божје је јело и пиће.

74. **Човек?** - Само као Богочовек: освећен, обожен, довршен, завршен, савршен; и тако Бог оправдан (теодицеја) и човек оправдан (антроподицеја). Човек? Непрекидно богоуподобљавање на основу боголикости, помоћу перихорисиса божанских својстава Богочовекових: у Богочовечанском телу Цркве: на темељу Ипостасног сједињења двеју рирода у телу Цркве Христове.

75. Свака врлина је свеврлина, јер клично садржи у себи све врлине. - По Светом Григорију Ниском: "Бог је савршена врлина". А Свети Максим Исповедник благовести: "Суштина свих врлина јесте сам Господ наш Исус Христос".

76. Вера је (истовремено) и побожност = благочестије. Вера = живот по Богу, у Богу, са Богом: осутелесничење свеживотворном Богочовечанском организму = Цркви = оцрковљење. Све један свеобимни благодатно-вољевниподвиг = Богочовековање.

77. У Богочовеку: и простор и време налазе своју вечност, и

обожење, и осмишљење, и ологосење. Јер и њих Господ спасава од греха и ђавола.

78. Крштењем сваки постаје потенцијални Светитељ. А Светитељи су - оствар или у животу сав програм живота, прописан Светим Крштењем, клицно дат њиме.

79. "Глас Ти приносимо разбојников, и молимо се: Помени нас, Спасе, у Царству Твоме" (Осмогласник, Блажена, гл. 2). Наше је: преживљавати покајање разбојниково: јер смо једно тело. Сваки у свима јесте, и сви у свакоме јесмо. Нема веће тајне од "Тела Христова" = Цркве, од Богочовека.

80. Спасење у васцелом Богочовековом домостроју спасења: у Личности Богочовека: постаје наше: моје, твоје, свачије - у живом телу Христовом = Цркви: молитвом, богослужењем. Треба и мора се измолити) и опроштај грехова, и спасење, и обожење, и сваки дар којн нам Господ Христос доноси. Зато: у Православној Цркви: богослужења - непрекидна, вапаји дан и ноћ: свима милионима душа то неопходно: никад доста молитве за всјех и всја. У толико пре: што само Богочовек има **право отпуштати грехе.**

81. Двоједан догмат: примат и непогрешивост папе, то све и сва у римокатолицизму: све претвара у папско и папистичко; и саму теологију.

82. "Од добру мислу - човек проубави" (= пролепша се), - то сам слушао од старих врањанки и врањанаца: а у томе најдубља метафизичка истина: права лепота увек зависи од праве доброте, и с њом је једно, у суштини једно, ако не у пројази.

83. Воденица благодати самлеће што не може воденица логике... Молитва постепено префињује душу - грубости прерађује; потискују се нечисте мисли, осећања; "Превишаја Ангел - превише мира (=света) сотвори"; плотскаја (= телесна) помишљенија уступају пред духовним: у срцу водворава (=настањује) се чистота. Тело најзад постаје храм Духа Светога: то је пут хришћанина: од себе до Бога, то јест од ђавола до Бога. - Ако Бог и повукао сва чуда са ове помрачене звезде (буњишта), још није повукао своје омиљено чудо: трпљење и милост. Њега ће најпосле пову-ћи: на дан Страшнога Суда. - (Карпати, 1932).

84. Црква: Свето Писмо и Свето Предање: И Свето Писмо и Свето Предање једно су, као два плућна крила, једино у Богочовеку Христу и једино у телу Његовом, Цркви, - и Њиме кроз Свете Апостоле и Свете Оце. Ко Њега има и чува - тај је Православан. А то? Једина Света Православна Црква.

85. Црква - оцрквењење: отројичење. Све што се назива Црква, у индивидуалној минијатурноети и космичкој грандиозности, налази се и јесте и постоји и живи у Светој Тројици: од Оца кроз Сина у Духу Светоме. Јер Црква и јесте Црква Светом Тројицом и у Светој Тројици (1 Сол. 1, 1).

86. Спасење = доживљавање, непрекидно доживљавање Богочовека у свима Његовим својствима: непрекидно живљење Њиме у телу Његовом = Цркви.

87. О саборности. Литургија = доживљавање благодатне саборности, најшире и најдубље, јер то све: од Свете Тројице до последње твари доживљује једну исту мистерију - богочовечанску.

88. Ecclesia reformata, semper reformanda. Ова протестантска девиза

постала је у многоне римокатоличка. Уствари, ова девиза је у суштини најпре папистичка, и заразила своје рођено чедо: протестантизам. Јер у папизму, најпре, и најрадикалније у папизму, све зависи од папе = човека. То је - свепротестанттизам.

89. Шта су "Житија Светих"? - Догмати преведени у живот. Шта су догмати? - Остварена "Житија Светих".

90. **Раскол.** Народна катастрофа. Најужаснији земљотрес у историји Српског православног народа: под рушевинама и од рушевина његових и данас гине хиљадама душа ... Спасење - у покајању. Покајање - свелек и за сами свегрех.

91. **Врлине.** Врлине су мртве, ако се не хране светим тајнама, особито светом тајном покајања и причешћа. Оне су "**луде девојке**". (ср. Мт. 25, 1-12), које не доливају небеског, благодатног, божанског уља у боголики жижак своје душе. - Покајање - свесудбоносно; оно очишћава сваку врлину од греха: сујете, охолости, самодовољности, (какве су) философске, "културне", политичке врлине. - Свете тајне роје из себе свете врлине. Свете пак врлине потстичу на свете тајне, хране се њима. И обратно.

92. Мистицизам. Православље не зна за мистицизам. Оно зна за богочовечански реализам: богочовечанско доживљавање, преживљавање, живљење, живот. Никакав мистицизам - ван Богочовечанских реалности нема вредности. Једини посредник између Бога и људи: Богочовек Христос. Ови други самозванци, псевдохристоси, псевдопророци, псевдоучитељи. Никаквог ванблагодатног мистицизма. - У Православљу: све благодатно-врлински реализам, подвиг, доживљај. Све у категорији богочовечности.

93. Христољубљем - сатрти у себи самољубље; и онда сав кренути свом душом, свим срцем, свим умом, свом снагом у братољубље. Да, увек двојединство свето: богољубље па човекољубље: увек прва и друга заповест двоједна заповест: једна у другој, са другом, кроз другу = то њихова вечност, то њихова богочовечност.

94. Апостолско предање. Шта? = Сам Господ Христос, Богочовек. "**Ко вас слуша = мене слуша; ко се вас одриче = мене се одриче**" (Лк. 10, 16). А после њих - Светих Апостола - у времену, и за њима: то су њихови свети прејемници = епископи,

законити прејемници: "Апостолски Мужеви", а са њима и за њима остали сви епископи (Свети Игњатије Богоносац; Свети Иринеј; Свети Кипријан). Свети Игњатије у Посланици Смирњанима пише: "Где је епископ - тамо нека је и сво мноштво верних, као што где је Исус Христос - тамо је и Католичаиска = Саборна Црква". - "Ја у вама, и ви у мени; Ја у њима, и они у мени" (Јован 17 гл.). - Апостолско прејемство предаје из тренутка у тренутак самог Богочовека Господа Христа, по истинитости изјаве саме Истине: **"Ево ја сам с вама у све дане до свршетка века. Амин"** (Мт. 28, 20). То вечна, временско-вечна Истина: **"Исус Христос јуче је и данас онај исти и вавек"**(Јевр. 13, 8).

95. Свети Јустин Мученик и Философ: "Истински хришћанин је истиноки философ".

96. Свети Сава Српски: "Молитва Богу свагда је за мене била највеће блаженство на свету".

97. Молитва Светог Макарија Великог (Египатског): "Господе, како хоћеш и како знаш, помилуј ме"!

98. Свети Варсануфије Велики: "Покајање је лек за сваку страст и за

сваки грех".

99. Молитвени однос према свету, прсма свему, према сваком људском бићу као светињи, као живој икони Божјој, јер смо сви, сви, сви, сваки човек саздани по лику Божјем, по слици Божјој.

100. Света Литургија је непрекидно вршење спасења и обожења човекова бића: врши се грандиозни домострој спасења = домострој обожења, обогочовећења.

Слослов други

1. Свака мисао да буде окушана молитвом: и рођена из молитве; осећање, мисао, која се не моли, није од Бога, није из дома Божјег, није из Цркве. Смирена философија, молитвена философија је јединствени метод за постигнуће Христософије. Знамење Православља. - (20. I. 1921).

2. Када магнет благодати снажно повуче душу у горње светове, тада се човек претвори у молитвену стрелу која муњевито пролази пространима просторе. Гром благодати удара у

срце за многе подвиге и трудове.

3. Господе, како је грандиозна тајна твојих светова! Ја шапућем овде своје молитвице, а оне одјекују до на бескрајни крај твојих светова, и разливају се по свој твари, - и то логосношћу сваке тварчице, јер си Ти у свему и кроза све; и све моје кроз Твоје уткива се у Твоје светове, све моје - сем грехова мојих, и зала мојих, који тежином својом сурвавају се у пакао. - (Теодорова субота, 1958. Манастир Келије).

4. Еванђеље - препев надприродног у природно, Божјег у човечије. - Еванђеље је сво као кристал: и најмањи делић блиста и сија и искри се као и највећи. Кроз све и у свему прелама се Вечна Истина Божја, Вечна Правда, Вечна Љубав, Вечни Живот. У свему и кроза све: Бог Логос: и у бесконачно малом и у бесконачно великом.

5. "Темељ наше (хришћанске) философије је смиреноумље", вели Св. Јован Златоуст. - А Свети Максим Исповедник: "Слепа је без смиреноумља истина".

6. Свети Јован Лествичник: "Монах је бездан смирења... Гордост је крајња беда душе".

7. Неки необичан талас спокојства избацио ме на хриду изнад времена. Осећам се цео, не разбијен на разломке. Време је најстрашнији тиранин, када је у рату са вечношћу. Овде они су у миру, или неком примирју. То ми годи. Ма колико био човек заљубљен у олује и буре, ипак зажели да се макар привремено укотви у тихом пристаништу. А мисли у чудним поворкама сетно тону у бесповратне плаве дубине. Зажелиш да немаш мисли, да сву душу затвориш у осећања, јер мисли - мисли су сејачи буре, изазивачи олује, творци бунта. Ужи је човек без мисли, али и сигурнији; увек нађе камен-станац; а мисао разиграна - нигде да стане, да се смири, да нађе камен-станац, да се косне границе. Но знате ли да је често пута кошмарски неиздржљиво - имати мисли, које не осећају границе, које не воле никакве међе, никакве рамове. Те сам мисли послао на спавање; многе ноћи и поноћи нагомилао сам на њихове зенице, и зато је у мени замро осећај времена. Нема тежег бремена од - времена.

Ко победи време, није ли скинуо са душе најтеже бремене? У осталом, интересантна се игра игра у овом свету: низ хучни водопад времена Бог отискује безбројна сазвежђа и

светове, безбројна тела и душе; и све се то ломи, хучи и јури ка неком дну, које - да ли постоји? - Хтео бих да се одморим од - себе. Зато се напрегнуто учауравам у осећања, која не воле да се извију у мисао. У њима ноћим, далеко од чула, још даље од мисли. Тамо, на најдубљем дну нема никада буре, јер бура долази кроз чула, а полази од мисли. - (10/23. VI 1927. у Врању).

8. Једини сигуран критеријум за распознавање духова, философија, мислилаца: јесу ли од Бога или од ђавола: **"Који признаје да је Исус Христос у телу дошао, од Бога је"** (1 Јн. 4, 2) = који признаје Боговаплоћење, и као ипостасни и као козмички акт; а који то не признаје: антихристов је (1 Јн. 4, 1-3).

9. Пакао је бити индијски Бог. Никад не бих желео бити такав бог над оваквим светом. Козмичко лудило.

10. **Врлина:** вољно благодатно расположење душе. - Али, Христос је све и сва - не врлине... Нико и ништа: ни једно биће и ни једна врлина немају вредности ни дражи без Христа.

11. Молитвом сасушити страсти ума свога, постом сасушити страсти тела

свог. А кроз ове две свете врлине раде и све остале свете врлине.

12. Грех - болест. Грех, зло треба схватити као болест људске природе, не као природну неминовност, удес - болест - збир свих болести: смрт - коју треба лечити.

13. Свети Златоуст: "Грех и јесте најгори ђаво". 14. **Осећање бесмртности.** Нити је смрт неопходност, нити робовање греху и злу неопходност, нити служење ђаволу неопходност. Ко тако мисли, или учи, или тврди, - није хришћанин.

Штавише, христоборац је: јер одбацује суштину Хришћанства, и свеподвиг Господа Христа = спасење. Јер Он је дошао да нас спасе: од смрти, од греха, од ђавола. Зато је хришћанство за многе и многе престало бити подвиг и неопходност, а постало: или украс, или национални обичај, народна традиција, старина, моралисање, философирање - све, само не радикално преображење човека, из смртног у бесмртног, из грешног у безгрешног, из ђавољег у Божјег. Оплићано, толико оплићало Хришћанство, тако да је потпуно упропашћено. Отуда: материјална култура постала све и сва. Главно: изгубљено осећање бесмртности, а то = побожности, небескости, небеско

пореклости човекове, боголикости.

15. **Ad1 1. Петр. 1, 3:** Без васкрсења Христовог из мртвих ни мисао наша не надживљује нашу смрт, ни осећање, ни ум, ни душа, ни вера, ни љубав, ни нада, нити ишта човечје: све умире, престаје, нестаје. Једино нас је Господ Христос "**васкрсењем својим из мртвих препородио за живу наду**" (1 Петр. 1, 3): за наду која савлађује смрт, која надживљује смрт, улази у бесмртност, по стаје и сама бесмртна Једино Бесмртним. Тако је једино Његовим васкрсењем препорођена и мисао, и душа наша, и вера, и љубав, и све наше - јер се приопштило, саоваплотило Васкрсломе, саваскрсло са Њим: тако - једино тако ми, и наше, савлађујемо смрт и све смртно, надживљујемо смрт и постајемо бесмртни свим што је наше, свим - осим греха.

16. **Ad1 1. Јн. 3, 14:** Љубав обесмрћује у човеку и (душу и) осећање: иреображава их из смртних у бесмртне, из временских у вечне. Откуда? Зато што љубав и долази од Бога, Који је љубав, и одлази к Богу; доходи од Бога, и одводи Богу; љубав је боготворећа, обожујућа, обесмрћујућа сила, јер је сва од Бога. Зато Апостол љубави јасно и одлучно благовести: "**Ми знамо да пређосмо**

из смрти у живот, јер љубимо браћу; јер ко не љуби брата остаје у смрти" (1 Јн. 3, 14). Љубав је уствари васкрсење душе из смрти, из мртвих. Ко нема љубави, свим бићем налази се у безизлазној тамници смрти; нигде врата, нигде отвора, нигде прозора; сва му душа, и мисао, и осећање обзидани смрћу. Отуда: сврх свега неопходна делатна љубав. Без ње, нема васкрсења душе.

17. Грех и зло. Где нема греха ни врлине, ту је све дозвољено. Јер је све с ону страну добра и зла. Значи: у сфери божанског и демонског. А ако и то не признаје човек, онда у сфери неодређеног: све неки иксови, неодређене једначине. Грех је грех за савест; ко нема савести, како за њега може постојати грех? Зло је зло за Бога и пред Богом; ко нема Бога, за њега не постоји зло: Све је дозвољено! Зар не? Грех се не признаје, када се Бог не признаје. И зло се тада не признаје. Тада се човек дави у неком оловном релативизму. Порок, грех, греховно расположење је у почетку не приметна наркоза, пријатни опијум, док човека не доведе до бунила - онда, он чини свакојаке глупости и пороке, без свести и савести.

18. Страсти. У почетку, душа не

може ући сва ни у једну страст. Увек много више преостане од ње но што уђе. А када човек сву вољу скрене у страст, острасти се сав у вољи, онда прва страст доводи, привлачи и седам осталих страсти горих од себе (ср. Мт. 12, 43-45). Јуда: ђаво, сатана уђе у њега. Пут и процес острашћења је дуг, јер иије лако савладати боголику душу. Покајање отсеца руку десну ако саблажњава, и вади око десно ако саблажњава. Без њега: зарази се од зараженог члана цело тело и бива бачено у пакао. Пакао = за потпуно острашћене, опорочене. Између почетка и краја зла постоје безбројни ступњеви, станице, нијансе, преображаји. Свако зло расте до свог првобитног зла: ђавола. Сладострашће до демона сладострашћа; среброљубље до демона среброљубља. Острашћен човек не види у другом човеку Христа, Логоса, логосно, Божје: пример (Мт. 25, 31-46); и лењи слуга са талантом (Мт. 25, 24-28): не види и не признаје ништа Божје у свету око себе.

19. **Ођавољење мисли** (зло и мисао). Када се човекова мисао откине од Бога - залуди. Заборавити Бога мишљу = полудети. Када се "хуманизира", "хоминизира" она залуди. Уствари, изворна мислена, мислећа сила мисли долази од Бога.

Ђаво = потпуна откинутост духа од Бога. Ни у чему нећу Бога, нећу да личим на Бога, - то је сав ђаво. Процес ођавољења човека приказан је у лењом слози који један талант ("Божје") одбацује потпуно у своме емпиријском животу.

Све то еванђеље апостола Павла: Рм. 1, 21-32.

У гордости мисао људска, откинута од Бога, сматра себе мудро. То је преуређење вредности нагоре: псевдомудрост, назови мудрост, антимудрост (по аналогији: антихрист). Стваралаштво такве мисли изражава се у - атеизму, тојест политеизму, у прављењу и измишљању псевдобогова, грубом или финијем идолопоклонству (Рм. 1, 23-25).

Од грубог, вештаственог идолопоклонства ођавољена мисао прелази у духовно идолопоклонство: претвара идеје, страсти, сласти у богове (Рм. 1, 26); претвара **"покварени ум"** у божанство, затим његове еманације ("из срца излазе зле мисли"): блуд, злоћу, лакомство, пакост, завист, убиство... (Рм. 1, 28-31) = **"заинат се противе истини"** (Рм. 2, 8). 20.

20. **Савлађивање смрти.** Пролог Јовановог Еванђеља: Логос = биће = живот = светлост. Небиће = тама.

Логосност и јесте живот; живот је светлост, јер живот светли, живећи светлимо и свет-лећи живимо (ср. Мт. 5, 16). Небиће краде нашу светлост = логосност. То - грех, зло. Зло потискује светлост у нама и око нас. Само Бог Логос не може бити обузет, савладан тамом = небићем (Јн. 1, 5).

По Прологу: биће је светлост, и живот, и са-знање. Суштина свега што постоји: светлоет: и човек, и твар, и све што постоји изаткано је од светлости. Светлосна зрнца - фотони - су и у модерној физици основни супстрат васионе, материје. Материја - тонисање светлости, преливање. Откуда зло нама? Од свесног и вољног отступања од Логоса, од антилогосности. Само пак биће и свест о бићу - од логосности: а сва свест антилогосна, и сва воља: отуда вечиост зла, пакла, ђавола. Отуда у Логосу - васкрсење људи, сила која савлађује смрт у свима облицима и сферама живота.

Отуда: Тело Логоса - Црква - обесмртитељ људи, јер се причешћују Логосом, заједничаре у Његовом Бићу, Вечности, Бесмртности. Зло је разлило по свету и човеку таму небића, те сзет и човек изгледају нереални, пролазни, смртни. То и извор песимизма: одбацивања света и човека, разлог бунта и оправдање. Али, чим се свет и човек обасјају Логосовом светлошћу,

добијају прави смисао: показују оно што је непролазно у њима, бесмртно, вечно, оно чиме су везани за Вечно и Непролазно. Само у том виделу види се страна којом је свет прикопчан за Вечно, уплетен, уврежен у Богу. Опкољен са свих страна тамом зла, прави се човек и не види: његова боголикост, оно чиме је његово биће уроњено у Све-биће. То само ако је опосредован Христом. Он и објавио то: **"Ја сам видело свету: ко иде за мношћем неће ходити по тамни, него ће имати видело живота"** (Јн. 8, 12). То рекао пошто је својом светлошћу обасјао биће блуднице, ухваћене у греху, и објавио: **"који је међу вама без греха нека најпре баца камен на њу"** (Јн. 8, 7). Видети човека и смисао његов могуће је у виделу Логоса. Јер се логосност света и човека открива Логосом. У светлости Логоса могуће је видети логосност света и човека, еветлост света и човека. Иначе и свет и човек тону у таму најкрајњу. - Вера у Христа - открива ту светлост (Јн. 12, 35-6; 12, 46).

21. Економски проблем = етички. Спас показао да је то етички проблем. Сведобри га решава потпуно: не по жељи Свезлог ("реци да камење ово хлебови постану") већ по љубави Сведоброг: умножава пет

хлебова и две рибе: Безгрешни влада тим, решава то. Значи: што више греха - мање хлеба; Безгрешни решава тај проблем лако. Тако би и људи, да су остали без греха, тај проблем ре-шавали Христовски, Логосовски. И отуда оно Божје после грехопада првих људи: "У зноју лица свог јешћеш хлеб свој", "и земља пусти коров и трње". Физичка глад - близанац духовне; физичка мука - близанац духовне; физичка болест - близанац духовне. Комунизам светих Апостола, и Светитеља: решење економског проблема у решењу духовног, етичког. Оздрављење душе - даје то решење. Само здраве душе дају то решење. "Чистима је све чисто": чисто у погледу сазнајном: нема нерешивих проблема.

22. Свилобуба из себе преде и испреда свилу, а паук - паучину. Од природе зависе средства; од дрвета - род. Добри човек из доброг срца износи своје добро, а зао - из злог (ср. Мт. 12, 35). Не може се кроз зло бити добар, ни обратно. Гуја не може точити из себе мед већ отров. Имајући рђаве, нечисте помисли, не може човек бити добар. Имати и бити увек је једносушно.

23. **Рм. 1, 28**: Ум се човечји квари од немања Бога у себи, од немања

божанског у себи, као месо без соли. Ум од небожности, безбожности, од небожја и неверја трули, распада се, расипа се: "**Ко не сабира са мнош - расипа**" (Мт. 12, 30).

24. **1 Тим. 4, 4-8.** Молитва = дисање душе; њоме се удише небески ваздух, небеске врлине, све што је божанско, бесмртно и вечно. Она: први услов душиног здравља; без ње = туберкулоза душе - разара ткиво душе, и она трули, док не иструли у злу, у греху. Све се освећује молитвом: васцело биће човеково: јер молитва низводи и уводи све остале свете врлине, које благодаћу својом освећују васцелог човека. Молитва освећује и сав свет око човека: молитвени однос према свету. - О Богу се најбоље мисли молитвом, и најдубље и најсавршеније.

25. Како је одвратно бити човек, а не бити хришћанин. Сваки је хришћанин чудотворац. Зар није чудотворац прерађујући себе крштењем из смртног у бесмртног, из пролазног у непролазног, из временског у вечног? Зар није чудотворац, низводећи молитвом, постом, милостињом, смирењем, кротошћу благодат Божју у своју душу? Где се Бог јави, косне, ту ниче чудо, ту се роје чудеса. Јер и атом

Божји је кошница из које се роје чудеса.

26. Христољубље. Христољубље је све и сва за људоко биће у свима световима. Јер: у Христољубљу је човекољубље, и твариљубље, и богољубље, и истинољубље, и доброљубље, и правдољубље. Да, у Христољубљу је свељубље, све - сем греха и зла; све - сем смрти и ђавола. Са Христољубљем се може вечито живети, и то блажено живети у свима световима, осим царства греха и зла, смрти и ђавола, - пакла.

27. Покајање. Чим свемилостиви Господ разбуди у човеку осећање за грех, Он га и уведе у борбу са грехом.

28. Покајање. И сама вера, васцелост њена, сматра се као покајање: покајање = вера у Господа Христа (Д. Ап. 2, 27-38; ср. Д. Ап. 3, 19). Покајање - дубоко и свестрано и свесавршено лични подвиг; захвата и обухвата сву душу, сву личност. Сва слобода у том подвигу, и савест, и ум, и срце. Зато у вери ничег механичког, декретског. Покајање = преображење: небеска, богочовечанска очистилачка, преображајна сила. Покајање = опроштење грехова (Лк. 24, 47); а то: и преображење, и васкрсење, и

обожење, и охристовљење, и обогочовечење, и отројичење.

29. **Покајање.** Свестрани земљотрес бића човекова. У смртно биће, у осмрћено убризгавају се божанске бесмртне силе Вечног Живота и Вечне Истине, Правде = све се обнавља у човеку: ум, воља, срце, савест, - обнавља се душа: ум нов, срце н ово = нове мисли = бесмртне, осећања = бесмртна. Свети Макарије Велики: нове очи, нов вид, нов дух: "**старо прође - гле, све ново настаде**" (2 Кор. 5, 17).

Покајање = преображај = преображење = васкрсење = друго крштење = вазнесење а све то бива Господом Христом Богочовеком, и зато: охристовљење, обогочовечење, обожење.

30. **Вечна младост.** Боголикост душе - и јесте вечна младост сваког човека; то је његово вечно пролеће. Никада не стари. Само зима греха нарушава то вечно пролеће, нарушава, али не уништава, јер не може, - остаје вечито бесмртно у човеку. Грех - састарује душу, набора је; она не умире, али мртвује: то њен пакао - одвојена од Бога нема хране себи, "живе воде"; увек гладна: једе грех себе, и никада да засити себе: јер душа се Богом храни. - Богочовек

Христос: "Сладчајша весна" = човекова бића. Дошао: да "вечно пролеће" обнови, освежи, усаврши. Нови човек = прави човек - "небески човек": **"Какав Небески - такви су и небески"** (1 Кор. 15, 48). - Вечна младост = вечно пролеће: безгрешност. Ослободити човека од греха, а тиме од смрти - те вечне зиме. И кроза све то: од ђавола, који и јесте пакао: прво - он као личност, па ове што је од њега и у њему и око њега. Вечно млади човек - Богочовек: јер бесмртан, јер вечан: јер победио и грех, и смрт, и ђавола.

31. Свети Григорије Богослов благовести: "Јуче се сараспех са Христом, данас се сапрослављам са Њим; јуче се саумртвих са Њим, данас саоживљавам; јуче се сапогребох, данас саваокрсавам".

32. Слобода облагодаћујући се расте.

33. Слобода наша: боголика: могу изабрати: рај или пакао, Бога или ђавола. Јер човек створен да изради из себе Богочовека. "Јагње заклано пре постања света" - не неопходност, већ по предвиђању Божјем човековог пада - Син Божји из љубави решио се на крсну жртву. Све из слободе и љубави. Из божанске љубави.

34. Савршени закон слободе: Човек створен да постане бог по благодати: то савршени закон слободе. Човек у тој слободи може постати бог по благодати, али и ђаво по добровољном злу. (Јак. 1: 25; 2: 12).

35. Спасење се увек обавља благодаћу у нашој слободи. Боголиком и стога богочежњивом слободом, ми смо стално у стремљењу ка Господу.

36. Уствари постоји само једна слобода: света слобода. То је она Христова слобода којом нас Он ослободи од греха, од зла, од ђавола. И везује за Бога Јединог и Истинитог. Све друге слободе су назовислободе, псевдослободе, лажне слободе. Уствари - робије и робовање. "Обећавају слободу, а сами су робови постали" (2 Петр. 2, 13).

37. Сарадња благодати и слободе. У мени је стално присутно и сазнање и осећање: да је за моје спасење (за људско спасење уопште) потребна и благодат Божја и сва слободна воља моја: и једно и друго је присутно у мени; све морам дати и давати од себе кроз свете врлине, и све примати од благодати кроз Свете Тајне. Спасење моје зависи потпуно

од благодати Божје; но исто тако спасење моје зависи потпуно од мојих подвига. - (На Петровдан 1962. Манастир Келије).

38. Свака је **еванђелска добродетель** изаткана из делатности благодати Божје и слободе човекове: **свака је богочовечански акт и факт.**

39. **Благодат и слободна воља:** Благодат, дошавши човеку, проширује му боголику слободу, продубљује, распростире на све боголике способности ту боголику слободу. Благодат је слобода, по речи Св. Симеона Новог Богослова. Процес боголиког **обесконачења**, **обезграничења слободе човекове**, дате му семенски при стварању боголикошћу душе. Сарастворена, уједињена човекова слобода са благодаћу: **обожује је, даје јој боголике дубине и висине и безграничности.** То је Христова слобода: **богочовечанска:** у телу Христовом = Цркви: она постаје наша, свакога од нас: као у живим ћелијама тог Тела пресветога и свечудеснога.

40. **Живот човеков је** на свим ступњевима **богочовечакски синергизам:** саживовање Бога и човека: **благодати и слободе,**

сарађивање човека Богу: поготову у хришћанина: допуњавање себе човека Богом: доливање небеског уља у жижак душе. Чо век - увек небоземно биће, отуда и живот његов - небоземни подвиг.

41. Богочовечанска сарадња благодати и слободе: Увек богочовечанска равнотежа - услов спасења. Уствари: и душа и тело - дар од Бога (= благодат), а са њима и у њима, и над њима, слобода воље. Слобода воље то уствари једино наше (Св. Симеон Н. Богослов). Боголика слобода: над боголиком душом и телом. Главно је: вољу убогосличити, обогopodobити, обогочовечити: да богочовечански синергизам буде њено правило, и навика, и ревност. Кроз слободу богочезњиву, и богопослушну, преображавати себе, душу и тело, у богopodobно биће. То прича о талантима...

42. "Стојте у слободи којом нас Христос ослободи" (Гал. 5, 1); у слободи од греха, од смрти, од ђавола. То ништа насилно: јер христолика по природи душа то и хоће. Стајање у тој слободи и делање је у Духу Светом и од Духа Светог.

43. Сарадња благодати и слободе ванредно силно изражена у

Кол. 1, 29: **"Зато се и трудим и борим по његовој (тј. Христовој) моћи која у мени силно чини"**.

44. Човек - спасење и слобода. Апостолско је, светоотачко је учење, богочовечанско је учење: Господ може све учинити, али не може спасти човека без самога човека, пошто је створио човека са боголиком слободом. Господ би сам Себи противречио, када би човека спасао механички, насупрот његовој боголикој слободи, која и сачињава суштину његова бића.

45. Истина Цркве није доктрина, није учење, није силогистички закључак, није логички појам, већ Жива Личност, Богочовек Христос. Увек присутан, увек Тело и Глава Цркве...

46. Православље се не доказује већ показује: "дођи и види": то сва апологија: дођи и види: прво - Христа Богочовека, све Светитеље, Мученике...

47. Најсавршеније богословље - у Светом Предању; Свето Предање - у светим богослужењима. Предаје се као свето вероучење, по коме се живи. Уствари: то живи свакодневни живот. Из њега спасоносно

богопознање.

48. О светлим празницима, нарочито Великом Петку, Ускрсу, и другима - време се осадржињује вечношћу, јер нарочиту благодат Господ излива онда у време; налива његове рамове - божанским, бесмртним = благодаћу. Тако се "искупљује" време, добија свој вечни смисао и садржину.

49. **Богочовек све и сва** - у Цркви: Зато што Он - глава Цркве; Он Ипостасју Својом држи у органском јединству човечанску природу, и као тело Цркве има нас, људе, у вечној Ипостаси Својој.

50. **Еклесиологија** - То је саборњена, окатоличена, омасовљена Христологија: то је охристовљење и ухристовљење... Еклесиологија - то је примењена Христологија, и у њој сва сотериологија. Експериментална Христологија, то је еклесиологија.

51. **Апостолско предање.** Бог у телу: Богочовек Христос: то вам јављамо: то верујемо, то предајемо: "**што руке наше опипаше**", "**што очима видесмо**" ... Тог Бога у телу јављамо, и у Њему Живот вечни: Он = тело Цркве, и Глава.

52. Не само Пневматологија него и Триадологија је условљена Христологијом. И сва Еклесиологија. Бог Логос и јесте Реч која нам, као Богочовек, на најадекватнији и најсавршенији начин казује све потребне нам тајне, и стално их казује кроз **Богочовечанско тело** Цркве.

53. **Боговаплоћење**: смисао и циљ постојања свих створених бића. Сва бића створена са тим циљем, да што више, до свога максимума, оваплоте у себи Бога Логоса, да се обоже, ологосе: улогосе. Зато и све саздано "Њиме и ради Њега" ...

54. Свети Иринеј и Свети Атанасије Велики, и сви Свети Оци, благовесте: Логос се оваплотио да би се човек обожио. Бог је постао човек да би човек постао бог по благодати.

55. Изучавати Свето Писмо кроз Свете Оце; притом подражавати Свете Оце у њиховом животу.

56. Храм - парче неба на земљи: онебесити земљу; оаза бесмртности, ... оаза рајска у мору земаљског пакла.

57. Нека наш живот ван храма буде продужетак нашег богослужења у

храму: продужетак наше молитве, нашег умиљења, нашег смирења...

58. Молитвено богословље. У богослужењима - поновљен сав богочовечански домострој спасења. Сви догмати, све истине Откривења = Предања, изражени у молитви, преображени у молитвена искања (епиклезу) - да би добили с неба благодат за остварење. Све у свете тајне и богослужења обучено. Отуда: Свети празници = свете службе: извори снаге за доживљавање светих истина. Вера = сва у молитви: молитва сва у осталим светим врлинама: јер без ње нема остварења, доживљавања истина Светих.

Срце свих молитава и служби, богослужења: света Литургија. - Стихире, тропари, кондаци, молитве, богослужбени опит, искуство - све догмати израђени, препевани, препевано Еванђеље, проживљено, доживљено. Ту нема раскола између живота вере и истина вере: све једно: богочовечанско. Вера и богословље - једно исто. Томе нас учи и томе враћа сав молитвени, богочовечански живот Цркве. И тако спасава од раскола вере и догмата, који ври у схоластицизму и рационализму папско-протестантском.

59. Молитва - срце богочовечанског Тела Цркве. Она

регулише крвоток васцелог живота сваког члана Цркве, при његовој врлинској сарадњи у свима подвизима живота Цркве.

60. Свети Сава - вечита матица српских душа.

61. Као Богочовечанско тело Православна Црква, освећујући националност, сама је наднационална.

62. **Зашто је Црква апостолско - светоотачка?** Зашто светоотачка? Зато што су Свети Оци потпуно поистоветили себе са Св. Апостолима. А Св. Апостоли? Христоносци. Ништа не знају, и немају осим Господа распетог и васкрслог. Сав у њима, сав са њима: **"И ево ја сам с вама у све дане"** ... **"Христос јуче и данас онај исти и вавек"**. Црква кроз Апостоле продужење васкрслог Господа Христа: Тело Христово: а Апостоли први у том телу, и они - васкрсло Тело Цркве: и Оци са њима и кроз њих: прво, Апостолски ученици. Једно тело = једна глава; а то: један живот, једна бесмртност, једна вечност. **"Држи предања што си примио"**: зато Предање = све и сва: и Оно и јесте васцело Откривење.

63. Цео живот хришћанинов није друго до доживљавање свих блага

крштења: усавршавање,
 разрађивање, расплођивање
 благодати добијене у светој тајни
 крштења кроз остале свете тајне и
 кроз све свете врлине.

64. Наша туга, земаљска, а и
 рајска: дрво познања није дрво
 живота. То су два различита и
 одвојена дрвета. Значи: знање није
 неопходно за живот. У сваком случају:
 не, за вечно блаженство није
 потребно експериментално знање зла.

65. Господе, тело моје није моје,
 док га постом и молитвом не учиним
 Твојим; душа моја, савест моја, нису
 моји, док их еванђелским подвизима
 не учиним Твојим; очи моје нису моје,
 и уши моје нису моје, док их
 благодатним животом не учиним
 Твојима.

66. **"Тело је за Господа, и
 Господ за тело"** (1Кор. 6, 13): да се у
 тело усели, оваплоти Господ: - то
 врховни и довршни и једини циљ тела
 човечјег. То двоје да се уједини,
 постане једно: богочо-вечанско
 сједињење, при чему Господ остаје
 Господ, а тело остаје тело, у својој
 природи и суштини, мада у потпуном
 благодатном јединству са Господом.
 Зато је пут тела твог, мог - пут тела
 Христовог: обожење, обогочовечење.

67. **Манастири:** Осматрачнице Српске савести: Осматрачи Светитељи; овде: Св. Архангел Михаил. Свевидеће око Божје. Света савест Херувимска. Охерувимити савест.

68. **Света Гора** - Свети расадник бесмртника. Свети олтар Балкана. Ми јој дугујемо: свету савест нашу, свету душу нашу, свету просвету нашу, свету културу нашу, свети ум наш, свету државу нашу.

69. Дечани - Еванђеље у бојама, у иконама. Свака икона - чежња за Спаситељем; ка Њему све стреме, гравитирају. У олтару: Св. Василије, Св. Златоуст, Св. Атанасије и остали - сви у полету ка Њему, у заносу за Њим: победили материју, савладали све препоне између себе и Њега.

70. **Свети монаси.** Све што имамо најбоље у српском роду дали нам Свети Монаси: Свети Сава, Св. Симеон - и сви свети Немањићи:

а) све свете задужбине; све свете Патријархе, Архиепископе, Епископе;

б) дали нам, и предали нам Св. Веру Православну; а то значи: спасење душе, Царство Не-беско, вечнк живот. У новије доба: опет Свети Монаси: Хаџи-Ђера, Хаџи-

Рувим; Архиђакон Авакум Свети; и у наше дане: свети монах - блаженоупокојени Владика Николај.

Владика Николај шта нам дао, и шта значи: продужио подвиг светих Немањића, светих српских монаха; Он: Апостол, Еванђелист, Просветитељ и највећи Учитељ рода Српског после Св. Саве. Он - и мученик. Владика Николај: обновио монаштво наше: сви данашњи монаси и монахиње: деца духовна Светог Владике Николаја и Светог Саве. Све - од светих монаха. Они су спасиоци српског рода увек били; па и данас су.

Монаси - молитвеници не само за себе већ за сав српски род; и на небу и на земљи. Један монах спасава седам колена својих рођака (Св. Серафим Саровски). Овај живот - дат нам од Бога: да њиме стекнемо живот вечни, задобијемо Царство Небеско. Зато: душа - најважнија и највећа вредност.

71. Све је тајна; н то света тајна Божја. Лист љубичице? - Каква света тајна Божја! Лептирић? - Каква света тајна Божја! Човек? - Каква света тајна Божја: светајна.

72. **Молитве за усопше:** Једно тело смо сви: и на земљи и на небу: сви причасници Животворног Тела Богочовековог = Цркве и Црквом:

исти живот Цркве и на земљи и на небу: јер - један Господ, једна Вера, једно Крштење, једно Причешће, једне врлине, једна благодат.

73. Црква и твар, и време. Бог Логос је постао човек, оваплотио се, да би постао Црква, јер је она - тело Његово, а Он - глава њена. Циљ боговаплоћења: Црква, тело Христово, тело Богочовеково. "Логос постаде тело" = Логос постаде Црква, поставши човек, поставши Богочовек.

Време има нечег вечног у себи, јер - ако није тако - како би човек могао стицати вечни живот, и оно што је вечно. И још: Како би **у** свету времена и простора могао живети Богочовек, вечни Бог Логос у телу, а то: у простору и времену? И у атому времена има нечег вечног, као и у електрону. Ми немамо куд: са свих страна опкољени смо вечношћу.

А Црква је јединство, богочовечанско јединство времена и вечности: они су ту сједињени несливено, **нераздељиво**, непроменљиво, неразлучно. "Времена неће бити", оно ће се прелити у вечност: вечни живот и за праведнике и за грешнике: "вечно блаженство" и "вечна мука". Садашњост је воденица у којој се меље будућност и постаје прошлост. А ко зна крај будућности, и има ли она краја? То пак значи: Ни

прошлост нема краја, нити садашњост. Отуда је у Цркви све садашњост: сва се прошлост континуира у садашњост, и сва будућност у њој се стапа са прошлошћу. Хришћанство, Црква - шта? У времену стварана вечност, вечно. Чиме? Богочовеком. Ту Бог све човеком сједињује са Собом, Ипостасним Богом Логосом. Човечјим у Богочовеку све постаје вечно и бесмртно.

74. Зашто ми не осећамо патње, и муке, и невоље својих ближњих, осталих људи, човечанства, као своје? Зато што. се сваки одвојио од целине, оцепио, откинуо од општељудскога, од свељудскога, од свечовечанскога, од адамовскога. То резултира овим: неспособни смо за свеосећање, које би проникло и обухватило многе, или све, људе; неспособни за свемисао, која би мислила за све и о свима; неспособни за свељубав, која би волела човечанство као целину. Једини у роду људском који располаже у потпуности тим свеосећањем, том свемисао, том свељубављу јесте Господ Христос - Богочовек.

Зато је све Његово било општељудско, општечовечанско, свељудско, свечовечанско: и крст, и васкрсење, и вазнесење, и тело, и дух, и реч, и покрет. Он је

реинтегрирао, освејединио људску природу у себи, која је била грехом разбијена, раскомадана, дезинтегрирана, атомизирана. Тај процес исцелења људске природе чисто богочовечански: врши се непрекидно у Богочовечанском Телу - Цркви: уколико се човек уцрквени и оцрквени, убогочовечи и обогочовечи, утолико се у њему васпоставља свеосећање, свемисао, свељубав.

Јер је само за оне у Цркви свакодневна стварност, и бесмртна реалност, оно речено у Делима Апостолским: **"А у народа који верова беше једно срце и једна душа, ... све им беше заједничко"** (Д. А. 4, 32; ср. 2, 44). То свеосећање, та свемисао, та свељубав својина су новог човека, новог човечанства, богочовечанства које сачињава Цркву и налази се само у Цркви, не вап ње. - (Дучалцвићи, 2/15 априла 1945. г.).

75. Мисао је увек чиода; на њој се не може стајати. Само молитва је камен станац, на којој могу сав стајати, и - опстати.

76. **За плавом птицом:** Исповест плаве птице: о европском човеку после рата. "Европски човек", "човек" - постао је плашило и за демоне у паклу, и за сва видљива и невидљива бића. Око плаве птице: ништа

страшније и ужасније нисам од човека сагледала на овој планети. Он - страх за све, и ужас, и измишљач, фабрикант смрти: фабрика смрти; а ја - плава птица - у њој, како да не поцрним? Извио се човек у најстрашније чудовиште, то - подчовек, то човекозвер: нагонски човек.

77. Безбожје постало саставни део државне идеологије, грађанске идеологије, и тиме дужност грађанина, поданика. Све што није на тој линији - антидржавно је, антиподаничко. То - и јесте грађанска лојалност. Противник безбожја = велеиздајник државни. Антибог - темељ безбожних тоталитарних држава. Ипак религијски/теократски, антитеократски темељ државе, тип државе. Безбожје постало вера утописта ооцијализма.

78. Светитељи Божји, одвежите ме од света и привезите за небо.

79. Одлепити се од света самоодречним подвигом вере, небочезњиве и богочезњиве, и прилепити се кебу молитвом, љубављу...

80. Проширење душе: вером, љубављу, молитвом - непрекидно: за

све, и у све, божанске бескрајкости.

81. "Прежде паденија идет зломудрије" (= Пре пада иде зломисао и гордост), каже се у Причама Соломоновим које се читају као паримеји у Четвртак Великог Канона (Приче 16: 18).

82. **Борба са страстима.** Сазнање је као мало острвце на океану човековог бића. За час га преплави нека страст својим разиграним валовима. И онда тек човек осети: како је мало утврдио, удубио, примирио, укоренио своје сазнање у Господу Христу. На пример, страст гнева - за час помути то мало сазнање у човеку. Страст среброљубља, похоте, зависти, кревоугодија. У Светитеља, ново? То што су сазнање своје проширили и удубили и укоренили Христом, у Христу. Њих не може да опије страст; може да их куша. Они увек у трезвенију душе и срца; зато никад одмора у подвизима.

83. У грехољубивом непокајаном човеку греси се толико одомаће да путем навике, по Светом Макарију Великом, образују у њему посебну "душу греха", која има свој ум, и своје срце, и своја чула.

84. Човек живи, а не зна шта је

живот, зато што је живот његов "по слици Божјој", и тиме надвишује све што је ограничено. Човек има душу, и живи њоме, а не зна шта је душа. Са истих разлога.

85. Кроз грехе - земља се свађа с небом, човек с Богом.

86. **Молитва** (Господња). Уз Бога са људима против ђавола < то смисао и циљ Молитве Господње. Бог милосрђем и по милосрђу свуда, људи стају уз Бога када су милосрдни, када опраштају људима грехе чинећи им добро попут милоордног Небеског Оца. Људи: између Бога и ђавола. То сав живот. То нам казује Молитва Господња. То су две највеће реалности за људе. Човек позајмљује, заснива своју реалност на тим двама примарним реалностима. Победа људска, ако су уз Бога, осигурана, јер је Његово "царство, и сила, и слава вавек". А пораз исто тако неминован, ако су са ђаволом, а против Бога. Са ђаволом су сигурно, ако не опраштају људима дугове.

87. **Молитвено предање:** Све богослужбене књиге = све молитве (богослужења) = то и јесте живи благодатни живот Цркве. То су догме преведене у молитву; а молитвом се оне преображавају у душу наше душе,

у живот наше вере. То је Православна педагогика; поток живог, неумирућег живота апостолеког, предањског. Занавек постављен начин изграђивања хришћанске личности; за сва времена духовни закони неизменљиви, и пут ка савршенству само један, указан Светим Оцима, јер истина је непроменљива. "Исус Христос јуче и данас један исти, и вавек" (Јевр. 13, 8).

88. Молитва. Молитва - садржај живота, и сав живот свих светих Анђела на небу, и свих Светитеља и праведника. - Сав њихов живот према нама на земљи - молитва; и наш са земље према небу и њима. Зато света молитва срце свих врлина, најпре вере; она њихов језик, и живот. Да, свеживот. **"Тамјан молитава"** (Откривење 8, 4). - Молитва - хоровађа у хору врлина: она даје тон, она усклађује делатност сваке врлине.

89. Молитва = љубав: Шта је молитва к Богу? Израз наше љубави к Богу = богољубље; прва заповест. Шта је наша молитва к светитељима? - Израз наше љубави Језик наше љубави к њима; наша смиреност пред њима; наша вера у њих, и наша нада. Уствари: друга заповест = човекољубље: љубав према светом човеку, вечном небеском; еванђелско

човекољубље: љубаз према обоженом човеку, обоголиченом, ухристовљеном и охристовљеном.

То осигурава приступ и у све остале свете врлине и тајне: и осигурава нашу љубав према њима. **"Бог је љубав"** - како ћемо ту љубав стећи, стицати, ако не најпре молитвом, јер она везује и сједињује са Богом = љубављу. Од те Љубави: све љубави.

90. Света Литургија? Увек лествица, мост у небо. Сваки дан си на небу. Све што је у њој - намах те пребацује у онај свет, међу Анђеле и Светитеље. Свака молктва - зар није лествица душе у небо? Какво униније - кад постоји Света Литургија!

91. Света Евхаристија. Света благодарност: за Оваплоћење Господа Христа, за Преображење, за Васкрсење, за Вознесење, за Крсну Жртву: за сав Живот Богочовека: она једина Жртва, и стално се приноси, понавља радк нашег ухристовљења и охристовљења.

92. Свети Варсануфије Велики: "Ако човек нема трпљења, неће ући у живот вечни".

93. Католичност = Саборност.
Антропологија богочовечанске Цркве:

Црква једина зна шта треба човеку и у овом и у оном свету, јер Она = Христос, који зна шта је у човеку, и од чега је човек, и ради чега је човек (Јн. 2, 25). Јер само Богочовек = Творац човека као Бог Логос: зна шта је човек, од чега је, ради чега је. А таквог човека и зна Црква, Христом зна, и спасава га од греха, који је свуда исти, у свакоме исти; спасава га од смрти, која је свуда иста; и од ђавола; - и спасава светошћу од греха, васкрсењем од смрти, Богом од ђавола.

94. **Евхаристична саборност.**

"Возљубим друг друга да једномислијем исповедамо". - Љубав обогочовечујућа сила богочовечанска. Остварује се њоме богочовечанска саборност. То се молитвено и свестрано доживљује на Св. Евхаристији. Љубав богочовечанска повезује нас "са свима светима" - "свеза савршенства" - повезује нас са свима боголиким, христочежњивим душама: повезује нас са Господом Христом, Богочовеком на сву вечност. А у Њему Алфа и Омега богочовечанске саборности, свете и тројичне.

95. **Савремени екуменизам:** све сазидано на поставци, на хуманистичкој претпоставци: Црква

није једна већ многе. Као да се Црква - поделила. Она се не може поделити: од ње се отпада, из ње се испада. Уствари: Црква је Богочовечански организам, Богочовечанско тело, Богочовекова Личност, и зато увек једна, у свима световима једна.

У томе њена васељенскост, саборност, екуменизам. Савремени екуменизам: „, „ лажни христоси“ = „лажне месије“, „, „ лажни пророци“. Ту: разноверје, полуверје, маловерје, скоро безверје.

Проблематика савременог екуменизма чисто световна, политиканска; уствари: комунистичко-папистичка, све сведено на „социјалне“ вредности; и то зе маљске, пролазне.

Ту нема богочовечанског центра, Еванђелске проблематике: Не иште се „најпре“ Царство Божије и правда Његова, већ - царство овога света, и све што је од њега и његово. Проблем уједињења се не може решити никаквим „дијалогом“: већ једино покајањем пред Богочовеком који је Црква. „Опомени се откуда си спао, и покај се“ ... (Откр. 2, 5).

Без Богочовека, такозване цркве нису друго до „зборница Сатанина“ (Откр. 2, 9). Из јереси је излаз: **„покај се“** (Откр. 2, 16). То важи за сваку јерес. За све „232“ јереси. - Ср. Откр. 3, 3: **„Опомињи се, дакле,**

како си примио (= Свето Предање Истине) **и како си чудо, и држи, и покај се**"... - Кроз екуменизам чисто световна, међународна атеистичко - комунистичка проблематика ушла у Цркву, и овладала њоме... Данас - права Црква не може доћи до израза ... [Где су њени прави сведочи = мученици, и њени прави богослови?] - Отуда наметљивост површних, прохуманистичких, пропагандистичких, пројеретичких, протестантствујућих богослова...

96. **Причешће - Црква.** Свето Причешће је свето учешће у Богочовеку. Причешћем се учествује у Њему. Причасник је и учасник. То важи за Св. Тело Христово, али и за свето тело Његово које је Црква. Причешћем се уствари оцрквењује човек и уцрквењује, залази у живот Богочовека ...

97. Клицно - све су врлине у боголикости: семенски < док се не преобразе у свете врлине: дарове Духа Светога. Грех - помрачио, ослабио боголикост: воље, ума, срца, васцеле душе. Зато: неопходно боговаплоћење, духојављење. - (20. VIII. 1963. Манастир Келије).

98. Свака душа мирише на Бога: само је тари, тари љубављу

божанском - и најзад ће и најгрешнија замирисати својом богомирисном боголикошћу на Бога. Не заборављај: "ми смо Христов мирис Богу". О томе тако чудесно говори Свети Андреј Јуродиви, то јест, да Божанство неисказано мирише.

99. Господе, Ти само прстом додирну душу моју, мисао моју, и из ње кануше капље мириса, потече миомир, излише се мириси.

100. **Црква.** Једина историја Цркве Православне - то су Дела Апостолска. Она се непрекидно пишу у њој и њома. Све је ту - небоземно, богочовечје и богочовечно. Ту је само један реализам: богочовечански.

Један неимар Цркве, градитељ: Дух Свети од Педесетнице. Ту је све: време вечно. Сваки хришћанин је увек само једно: поновљени Господ Христос. Увек: у безброј богочовечанских димензија.

Трећи стослов

1. Сваки тренутак мога живота је Божји. Зашто се онда бојати ма кога и ма чега осим Бога?

2. Свети Златоуст: "Послушај Бога у заповестима, да би Он тебе услишио у молитвама".

3. Зашто ми је дато тело? Да буде храм Господу. А душа? Да буде свештенослужитељ, молитвеница у том храму. А очи? Светњаци. Човек који јури ветар, шта ухвати? Свој пад. Срце да гори пред Богом, као пожар: да се у огњу своје ревности и богочежњивости очисти, растопивши се.

4. Богомати? = Узвишенија од Херувима и славнија од Серафима, јер: Она васцелог Бога сместила и родила; а то: сместити васцелог Бога не може ниједно од створених бића: јер и Серафими и Херувими су слике Божје, Бог је на известан начин и у њима, а у Њој: сав Господ васцелим Божанством Својим.

5. Да није Пресвете Богородице, сви би људи одавно постали ђаволи. Јер Она - Бога = Спаса родила.

6. Свима гонитељима Господа Христа: Када падамо - побеђујемо. Сигурна победа? смрт за Христа. Смрт - за васкрслог Христа. - Свети Јустин Философ и Мученик: "Ви нас можете убити, али нам не можете наудити".

7. Сељаци - Врањанци - у возу: "Људи не бојте се, Бог плаши - Бог слободи". (Иду на вежбу,

мобилизација: 5/18. IV. 1939).

8. Провера савести. - Рм. 9, 1:
Једина провера савести - Дух Свети.
Сама по себи савест људска
недовољна и увек погрешива.
Непогрешива и савршена када се
освети, просвети, одухови, охристови,
обожи. Савршена и довршена савест:
само Духом Светим.

Уствари: иеопходно - отројичење
савести: а то = божански безграшмна
слобода савести.

9. Сваки човек - хришћанин
боголикошћу душе. Сваки се човек
рађа као потенцијални хришћанин, и
као стварни христоносац: јер у
боголикој души својој он је већ
христолик: Јн. 1, 9.

10. Хуманизам = богочовечјост.
Хуманизам је у основи боголик:
боголиконост је онтика човекова бића; у
њој - суштина човека, човечјег,
човечног. Човек - сав трансцедентан,
сав "надприродан", сав - из оног
овета. Његова природа -
надприродног порекла: од Бога
Тројичног.

Природно - што Бог постаје човек:
Богочовек: једини прави, једини
"природни" човек, једини савршени
човек. Јер без греха, без смрти, без
зла, без демонизма. Само

теохуманизам - прави хуманизам. Само Богочовек = прави човек. Без Бога - човек без главе.

11. **Теохуманизам.** Не хуманизам - као смисао, кго смер, као метод човекова бнћа и постојања. Сваки хуманизам је болестан, јер се извија из, оболелог грехом, човека: увек је он у себи и помало демонизам, ђаволизам: јер нема човека чија боголикоост није: "истљевшаја страстми". Изузетак: Богочовек = зато богочовечност = богочовечјизам (теохумаиизам) = једини пут: "**у човека савршена, у меру раста висине Христове**" (Еф. 4, 13).

12. **Богочовек - икона Бога и човека.** Богочовек је једина савршена икона Божја у нашем човечанском свету. У Њему је дат и први прави лик савршеног човека. Боголикоост је суштина и срж и вечност и богочовечност човекова у свима световима. "Слика Божја" је уствари једина права слика човекова. "Нови човек" је Богочовек: "**Господ с неба**" (1 Кор. 15).

13. **Љубав к Богу и ближњему.** Као што месец не може да сија без сунца, тако и човек не може да воли човека без Бога. Из Бога, који је љубав, и извире и извија се права, и

овета, и истинита љубав наша према ближњему. Људи, сви људи, нама су ближњи опет - Богом: јер (нас је створио по слици Својој, - те, на дну бића, сви омо једнаки, и један другоме блиоки и ближњи.

14. **Боговаплоћење.**

Боговаплоћењем Бог посгаје близак човеку, толико близак, ближи него што је човек сам себи. То је учинио на онтолошком темељу човековом: боголикости. Шта је боголикости ближе од Бога. Он - њен оригинал, њено биће - при слободи воље: која чини човека самосталним бићем од Бога - личношћу. Да, личност је на првом месту: слобода ка Творцу, од Творца, према Творцу.

15. Господ господује: ђаво ђаволује; Бог богује. Али је подједнако страшно кад човек богује или кад ђаволује. Увек пада ван себе. Урвина: Кад човек богује. Урвина: Кад човек ђаволује. У првом случају: размах сатанизма; у другом: фарисејство: **"имати изглед побожности а силе се њезине одрећи"** (ср. 2 Тим. 3, 5). (Из времена последњег рата).

16. Кроз индустријализацију = наступа камено доба. Каменопоклоњење = европска

култура и њени сурогати. Градитељи
идола: окамењоне душе стварају
камене идоле и идеале. Све се суши,
вене, окамењује у реторти европске
стварипоклоншже културе. Неимари
каменог доба: све хуманистичке силе
европоске. - (30. VII. 1957. у возу).

17. Радост - бити човек! Зато што
је Бог постао Богочовек. Тиме -
отворвне и дате човеку све божанске
силе и савршенства и бескрајности.
Зато: нема очајања за човека од како
је Бог постао човек: јер у свакој
невољи, и очајању - божански излаз,
и узлет, и излет у Царство Божанског
вечног Живота, вечне Истине, вечне
Љубави, вечне Радосга. Зато је -
непрекидно: кроз сву вечност и
интересантно, божаноки
интересантно, и радосно бити човек:
јер све наше завршује се Богом,
божанским, Божјим - а то значи:
бескрајно радосним, и блаженим. -
(28. VII. 1958).

18. Бесконачности ме моје гоне ка
Теби, о Свебесконачни! Бескрајности
ме моје вијају ка Теби, о
Свебескрајни! Безграничности ме моје
гоне ка Теби, о Свебезграничми! -
Мене не интересује земља као
колевка култура, цивилизација, већ
као небеско гнездо: у коме се легу
небеске плаве птице - душе људоке,

бића људска: која када се окриле - прхну у небеску вечну постојбину своју.

19. Шта је човек - дознали смо Богочовеком. Отуда: порекло, раст, убожење, ухристовљење, обожење, усавршавање човека дато је у Богочовеку. Зато у Христологији - антропологија, једина истинита. Човек је човек Богочовеком. Он тек Њиме то постаје, постиже примарну, безгрешну, божанску човечност. Ону - у идеји Божјој о човеку: ону у боголикости. Јер је идеја Божја о човеку дата у стварању човека боголиким. Отуда: све се човечје креће око тога као око центра. Отуда: спасење човека је најпре ослобођење од греха, смрти и зла, али истовремено кроз доживљавање ових богочовечанских сила, идеја, врлина, истина, добродетељи.

20. **Охристовљење.** Несводљивост Бога на твар; човек је месводљив на чула. Па ипак: васиона сводљива на атом! макрокозам на микрокозам! И Бог на човека: у Богочовеку.

21. Како ироживети овај живот, није ли то основни проблем човека? За то је и Бог постао човек, да би нас томе научио. То је најтежа наука,

толико тешка и на земљи и на небу,
да нам је није знао, ни умео
саопштити ни најмудрији Серафим ни
највидовитији Херувим. Шта ове не
улази у ткиво онога што ми називамо
живот, и човек! Миријаде логосних
влакана, зрнаца, предива! Живот:
снопљење свега тога и још много
невидљивога, и незнанога, и
неприметнога. И како имати ум да све
то уснопиш, убукетиш! И како имати
срце да све то уосетиш! И снагу - да
све то доживиш!

Човек, човек - о најтрагичније
свебиће, загледано у небиће! -
Доживљујеш и рај и пакао, и небиће,
и Бога и ђавола, и смрт и живот.
Човече, ти си највеећи, јер
најтрагичнији мученик, твоме
мучеништву нема мере! Буди горд и
смеран! Опрости што се над понорима
твога мучеништва губе и пропадају
сва људска сазнања и разуми, луде
ове мисли и гину сва осећања. - Нема
ширег бића од човека, ни понорнијег,
ни ужаснијег. Зато му је на свима
ступњевима постојања потребан Бог -
Свебог, Богочовек, Логос. Без Њега -
све се људско сурвава у таму
најкрајњу, где је плач и шкргут зуба.

22. Сваки хришћанин, у Телу
Христовом - Цркви, јесте продужење
Христовог оваплоћења, васцелог
домостроја Богочовековог сиасења,

доживљавање васцелог Богочовека: непрекидно добровољно-благодатно обогочовечење себе, охристовљење себе. И то увек: са "свима Светима", на челу којих је Пречиста Богомајка. Отуда: сваки хришћанин је црква у маломе, а кроз то и Црква у великоме. Зато хришћанин има "сведочанство у себи": у доживљавању себе као "сутелесника" Христова: и тиме: у доживљавању себе као вечнога, као богочовечнога, као отројиченога, као "бога по благодати". И тако: васцело предање свето је хришћаниново. Ове што је од памтивека у Цркви - његово је, суштински и благодатно: као у ћелији вечноживог Богочовечанског Организма - Цркве.

23. Ниједна булица на земљи не може да живи без целог неба над њом. Нема ни једнога створења на земљи које може живети без безбројних васиона над њим, и безбројних сунаца. А човек? Њему је све то исто тако потребно, и несравњено више од тога. Зашто? Зато што је човек жива икона Божја; зато што је он створен по слици и прилици Божјој. Зато је њему, осим свих небеса, потребан сам Бог. Ради таквога створења, ради таквога човека и Бог је дошао на земљу. Постао човек, да би човеку дао све што му треба за његов боголик" живот

у овом и оном овету. И он је даровао човеку: Вечну Истину, Вечну Правду, Вечни Живот. Зато је и ваокрсао из мртвих, и победио смрт, да би нам осигурао живот вечни. Човек - драгоценији од свих светова.

"Каква је корист човеку ако сав свет задобије и души својој науди". Бесмртност душе - природна, беомртност тела по васкрсењу из мртвих. Ради свега тога - Бог постао човек, - да нас људе обогати вечним животом... Вођени и предвођени Богомајком и свима Светитељима - да и ми се удостојимо Вечнога Живота на небу и живимо служећи Господу Христу - Богочовеку, који је ради нас постао човек. - (Петак Прве недеље Часнога Поста, на Св. Литургији (Пређеосвећеној)).

24. Правило: Помолити се Богу са овакога човека кога си посетио, срео, или се растао са њим. Нека од тебе пође са молитвом твојом; то је најбољи сапутник.

25. Свака помисао на Тебе - празник је за мене, мили оче Златоусте; и радост за мене, и рај, и усхићење, и помоћ, и здравље, и васкрсење.

26. Тешко свакој мисли која се не извије, преобрази у молитву.

27. Свете врлине су из светих тајни, извиру из њих. Свете тајне су таланти. Таланти су дати да се ради са њима (Мт. 25, 16). Благодат је дата, али је треба обрађивати и разрађивати, практиковати у свете врлине.

28. Очи моје, ви нисте моје него Господње, зато - служите Господу! Уши моје, тело моје, савести моја, мисли моје, осећања моја, ви нисте моји него Господњи, зато - служите Господу! Или - умрите смрћу иза које нема васкрсења. - (6. XII. 1948, манастир Ћелије).

29. Ми смо потпуно свесни правног положаја Цркве у нашој држави, но ми смо исто тако свесни апостолског положаја Цркве у свету. Ако правни положај Цркве онемогућава њено апостолство, зар сме да се суштина Цркве - њено апостолство - жртвује ради њеног правног положаја? (март 1922. г.).

30. Љубав - једино Божанство = врлина? Не, прво вера, и за веру се даје љубав: Свети Максим (Исповедник): "Христос је суштина сваке врлине". Шта је јерес? Отпадање од вере, прво и главно. Вери: све могуће; па и љубав

богочовечанска.

31. Човек је небоземно биће, богочовечанско биће, и у зацетој реалности и у потенцијалности, многодимензионалности. Тако осећам и тако гледам и драгог ми пријатеља...

32. Испуни, Господе, Собом срце моје, али га најпре испразни од свега световног, и од свих жеља уопште.

33. "Треба најпре себе очистити, па онда друге учити чистоти; треба најпре себе учинити мудрим, па онда друге учити мудрости; треба најпре сам постати светлост, па онда друге просвећивати; треба се најпре сам приближити Богу, па онда друге приводити Њему; треба најпре сам постати светим, па онда друге освећивати". - Св. Григорије Богослов (Слово II, 71).

32. Ђаво то стално и хоће: да покаже да је грех неопходност, да је грех природан, да би оправдао себе. "Грех је логика Сатане" (Св. Макарије Египатски); грех има своју логику; грех има своју философију, своју апологетику, да би оправдао себе, да би показао себе - да је грех неопходан, да је грех ориродан. То ђаво стално и ради. А Христос је једини прави Логос света, Божја

Логика света. Христос је логика добра, Божја логика добра. Логосност је у суштини света.

35. О, зар сам ја, Господе, само зато човек да бих грешио, а Ти само зато Бог да би ми опраштао?

36. Молитва треба да постане свесна и слатка навика.

37. Личност је све. Цео Стари Завет почива на личности, на Илији Пророку, на Мојсију, на Давиду, уопште на личностима. Личност је носилац свега (у свету, у историји); идеје су ништа, личност је та која носи идеје. - Христос је Личност, Христос је Истина, Живот, Личност Христова је све.

38. Ко год се сретне са Господом Христом искрено, све се у њему од тога измени. Сетите се: са Њим се срео сељак, рибар, и од тог сусрета шта се десило? Добио се Апостол Петар. Срео се са Њим Савле, најученији човек свога доба, срео је Бога у Христу и постао најславнији међу људима. Јер, ко му даде оне силе, ако не Господ Христос? Срео се са Господом Закхеј, и Вартимереј слепи, и грешни цариник - и ова се душа његова, свакога од њих, преобразила. А бесомучница Магдалена са својих

седам ђавола, - при сусрету са Господом постаје мирносица. Па разбојник на крсту - срео се с Богом, и ушао одмах у рај. Па срео се са Господом Свети Јустин Философ, и постао Христов Мученик; па Св. Василије Велики, па Владика Николај, па Растко - Сава. И тако, сусрет са Господом Христом увек је био најважнији догађај за сваког човека, било да он крене за Господом Христом или против Господа Исуса.

39. Ако човек живи само за себе и кроз себе, то јест ако не потребује ништа од Бога, није човек. Чисти хуманизам или хоминизам јесте највећи грех, јер је то потпуно одбацивање Бога и свега што је Божје. Адамов грех није у томе да је он извршио неки злочин, већ жеља и корак ка одвајању човека од Бога - дакле хуманизам. Човеков дух не може сам за себе постојати и делати. Њему је потребно стално доливање с неба, од Духа Божанског. Адам.

Погрешивши, престао је добијати то допуњавање од Духа Божјег, и зато се осети наг. Силаском Духа Светога на Апостоле то (допуњавање) је обновљено и стално се продужује (у Цркви). Човечји дух јењ сам по себи као полупразна епрувета, коју треба допоунити Духом Божјим, да би био целостан, интегралан. - Не постоји

или потпуно и само човекова мисао. Човек мисли или Богом или ђаволом. То показује Достојевски кроз Ивана Карамазова, који гађа ђавола мастионицом зато што му овај тврди да му је дошапнуо неку идеју. - (Зима 1961, манастир Ћелије).

40. Свети Оци - свете бесмртне вође и учитељи вечног живота; бесмртне војсковође у бесмртној војсци Господњој. Свети Оци Васељенски - само идући за њима, ми данашњи хришћани, можемо бити прави хришћани, мемо победити и сачувати веру своју. Ми смо хришћани, прави хришћани, све дотле док држимо веру Светих Отаца. Без те вере нема нам спасења, ни вечног живота. Само се тако може имати благодатно осећање Православности, које се даје - кроз молитвено општење са Светитељима.

41. Ми се спасавамо само кроз Свете Тајне и све Свете врлине; спасавамо се само **са свима Светима**. Сваки Светитељ је имао по неку врлину као своју, као свој "рецепт" спасења, али се спасавао и са осталима. Јер, није могао бити милостив, ако није био човекољубив; није могао одржати то милостивотворно расположење, ако се није молио Богу.

Човек се спасава саборно у Цркви, са Господом Христом као центром, са Пресветом Богородицом, са свима небеским Анђелима и Арханђелима, са свима Светима. То је Црква - све заједно, са свима, све саборно... Ми не знамо како се спасавамо. Ми се молимо, или чинимо милостињу, али шта ми знамо колико то доприноси нашем спасењу - то ум човеков не може да обухвати и смести.

Шта ми знамо: колико данас Свети Антоније молитвама својим држи васељену. Јер сви се Светитељи моле, они се стално моле Богу за нас. Ко зна колико Светитеља својим молитвама спасавају нас... Човек је бескрајно биће и допуњује се само бескрајним, Божанским, Богочовечанским.

42. Сваки Богородичин празник је мали рај на земљи, који се утапа у онај вечни, у онај небески рај.

43. У Богочовеку и Његовом делу и Телу - Цркви: Бог је увек на првом месту, а човек на другом; увек се све решава Богом, а не човеком. То је Васељенске Цркве свевредност и свемерило. Зато се сваком проблему приступа: "са страхом Божијим, вером и љубављу". Црква је Богочовечански Организам, па онда организација. Она - Тело Богочовека: зато се у њој све мора прво гледати и видети и мерити

Богом, па човеком, и онда човеком из Богочовека. Никада само човеком, никада "по човеку".

Стога: увек, увек, увек: **"Богу се треба већма покоравати него човеку, него људима"** (Д. Ап. 5: 29). Када је то у питању, онда се и Првоврховном Апостолу Петру - "у очи противстаје" (Гал. 2: 11). Ту је у вечно неизменљивој важности богонадахнуто Апостолско начело и метод делања Цркве: **"Нађе за добро Дух Свети и ми"** (Д. Ап. 15: 28): прво Дух Свети, па ми, ми иза Духа Светога и у Духу Светом и са Духом Светим.

44. Господе, о Господе, дај ми да себе осећам Тобом; да себе мислим Тобом; да себе водим Тобом; да себе живим Тобом; да себе васкрсавам Тобом; да себе знам Тобом.

45. Историја Православне Цркве нас учи да је Литургија увек била центар и срж сваке у истини Православне душе. Загледајте у душе Православних Светитеља и подвижника и ви ћете видети да се изаткане од литургијских осећања. Преживљавање литургијских тајни као суштине своје личности једини је начин који од обичних људи ствара богољуде, од несветих - Светитеље. - Ко не разуме Литургију, не може разумети ни Православље - то говорим не ја, већ

дубокомисаони Апостол Православља
- Хомјаков - (1922. г).

46. Не могу да замислим да у ове дане ("Ускрс и Светла седмица") не буде богослужење - пасхално јутрење, вечерње, света Литургија. Богослужења целе ове недеље - то је нешто најлепше. Просто осећам да сам непрекидно на богослужењу, целе ове недеље. Тако сам у неком усхићењу, одушевљењу, радости... То су две антитезе: кад се упореди ова недеља (Ускршња) са првом недељом Великог Поста. - (На други Васкрс, 1962, у олтару манастира Келије, после Свете Литургије, усмено).

47. Свештенослужитељ. Свештенослужитељ - свакодневно доживљује сву тајну светопостојања кроз своју свештенослужитељску делатност, изражену кроз Свету Литургију. Ту је све: од Анђела до црва; од Адама до Страшног Суда; и грехопад, и Голгота, и Витлејем, и Васкрсење, и Вазнесење, ч обожеша, и спасење = речју: Црква = црковање. Све од Бога до последњег човека, Страшни Суд; рај и пакао.

Нико ближи човеку, нико ближи свету од свештенослужитеља, нико ближи Богу, нико ближи птици, травчици, мраву, славују, свој твари, ма где она била, видљива и

невидљива; у свему и кроз све то њега води Господ Исус Духом Светим: јер се све Њиме и за Њ сазда, и све је у Њему, и Он у овему = а кроз Њега и преко Њега и свештеник, и сваки хришћанин. Зато се ми хришћани и облачимо у Христа: **"обуците се у Христа"** (Гал. 3, 27; Рм. 13, 14): зато се стално охристоличујемо, док **"обличје Христово не постане у нама"** (Гал. 4, 19).

Охристовљење, охристосење, ето нама непрекидног подвига: који обављамо кроз Свете Тајне и Свете Врлине. О, како је широк и дубок, свеширок и сведубок сваки хришћанин: смешта у себе све светове, и себе разлива по овима световима. Ваистину: свечовек, и светвар - Богочовек Господ Христос. - (11. VII. 1957, манастир Келије).

48. Када си Ти, Господе, поред мене, онда се мисао претвара у рај; и све биће моје у малог бога по благодати. У ноћ мога срца Ти си, Господс, ушао као сунце, као јато сунца.

49. Свето Православље и надаље неуморно пише Спасово Еванђеље, и писаће га све до Страшнога Суда. - (14. III. 1964).

50. Еванђеље се непрекидно

пише. Свака твар, као логосна творевина непрестано пише Еванђеље Логоса Господа Христа. Свака љубичица га пише; свака травчица, свака бубица, свака птичица; поготову човек - боголико, христолико биће. Ту истину открива у свом Еванђељу Свети Јован Богослов, благовестећи:

"А има и друто много што учини Исус, које кад би се редом пописало, ни у сами свет, мислим, не би могле стати написане књиге. Амин" (Јн. 21, 25).

Припремио:
Станоје Станковић

Преузето из оригинала:
"На богочовечанском путу"
Манастир Ћелије, Ваљево, 1980.

[Светосавље.орг](http://svetosavlje.org) :: [Библиотека](#)